

Nut en nadeel van gender bij buitenlandjournalistiek
Een kwalitatief onderzoek naar de wijze waarop vrouwelijke
buitenlandcorrespondenten hun werk ervaren

Student Name: Jantien Kingma
Student Number: 371766
E-mailadres: 371766jk@student.eur.nl

Begeleider: Dr. Bernadette Kester
Tweede lezer: Dr. Erik Hitters

Master Media Studies – Media & Journalistiek
Erasmus School of History, Culture and Communication
Erasmus University Rotterdam

Master's Thesis
Juni 2015

Samenvatting

Het duurde een tijd voordat vrouwelijke journalisten volledig werden geaccepteerd binnen het journalistieke werkveld. Inmiddels bezetten vrouwelijke journalisten een groot deel van de journalistieke beroepspraktijk. Er heerst alleen nog sterke gendersegregatie binnen dit werkveld. Vrouwelijke stemmen worden nauwelijks opgevoerd en mannelijke waarden hebben invloed op nieuwsselectie. Toch is er al een groot verschil te zien binnen dat van oudsher mannelijke werkveld. Meer vrouwen kiezen voor een journalistieke studie en hun aandeel in de arbeidsmarkt is nog nooit zo hoog geweest. Er is binnen de journalistiek meer vraag naar buitenlands nieuws en het aantal vrouwelijke buitenlandcorrespondenten stijgt. Bovendien krijgen zij een stem binnen oorlogsverslaggeving. Gender, de sociale-, culturele- en psychologische invulling van het man- of vrouw-zijn, heeft invloed op het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Zo zouden vrouwelijke buitenlandcorrespondenten makkelijker bepaalde informatie naar boven te krijgen. Daarentegen worden ze soms ook als potentieel slachtoffer van verkrachting gezien, daardoor geloven sommige leidinggevendenden niet in het uitzenden van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Zij zouden dit werk niet aankunnen. 2014 was het gevaarlijkste jaar voor journalisten overal ter wereld. Steeds meer vrouwelijke journalisten worden opgepakt en krijgen te maken met seksueel geweld.

In deze thesis wordt onderzocht in hoeverre gender invloed heeft op de manier waarop vrouwelijke buitenlandcorrespondenten hun werk ervaren. Uit diepte-interviews met elf vrouwelijke buitenlandcorrespondenten zijn thema's voortgevloeid die deze ervaring duiden. Hieruit kan geconcludeerd worden dat gender van grote invloed is op de wijze waarop zij hun werk ervaren. Deze invloed is eerder positief dan negatief te noemen, in tegenstelling tot wat er in de literatuur beweerd wordt.

Kernwoorden: *Journalistiek, journalistieke beroepspraktijk, buitenlandjournalistiek, vrouwelijke journalisten, vrouwelijke buitenlandcorrespondenten, gender, oorlogsverslaggeving, diepte-interviews*

Voorwoord

Dit is het dan, het resultaat van zes jaar studeren. 76 pagina's over een onderwerp dat mij zeer interesseert: gender. Het heeft me bloed, zweet, tranen, liters koffie en een halve burn-out gekost om mijn masterthesis af te maken. Maar het is gelukt. Met een beetje vertraging – dat wel. Maar deze vertraging kwam mede door een journalistieke reis naar Maleisië die ik niet had willen missen.

Hiermee komt een eind aan mijn studie aan de Erasmus Universiteit. Om deze te gaan doen was een goede keus. Ik heb enorm veel geleerd over het journalistieke werkveld en over mezelf. Daarbij heb ik een niche ontdekt waar ik graag over schrijf: het feminisme. Deze interesse is nog groter geworden doordat ik mocht assisteren bij Shevolution, een feministisch vak aan de Universiteit van Amsterdam. Dank Kirsten voor jouw positivisme en dank dat je mijn 'mentor' wilde zijn.

Natuurlijk heb ik hulp gehad bij het schrijven van dit monster, dus wil ik een aantal mensen bedanken. Allereerst mijn lieve studiegenootjes Donna van der Knaap, Dyonne van Haastert, Elise Plantinga en Natasja de Jong (vanuit Noorwegen). Zonder jullie zouden de premaster en master niet hetzelfde geweest zijn. Bedankt voor de scriptiesessies, het uithuilen en lachen tussendoor. Daarbij wil ik mijn huisgenootje Carien Moosdorff, Volkskrant-collega Fleur Willemsen, vriendinnen Marjolein Imminga en Ninouk Vermeer en Yvonne Putman bedanken voor hun kritische blik. Ook kon ik altijd bij mijn lieve studievriendinnen Anne Zwartbol, Marthe Stortelder en Nola Delsing terecht als ik het even niet meer zag zitten. Natuurlijk verdienen ook mijn moeder en zusje hier een plek voor hun eeuwige support. Tevens wil ik mijn begeleider Bernadette Kester bedanken voor haar feedback en enthousiasme over het onderwerp. Tenslotte wil ik alle buitenlandcorrespondenten bedanken voor het vrijmaken van tijd: Door de gesprekken hebben ze me laten fantaseren over mijn toekomst.

Op naar een nieuw hoofdstuk in mijn leven. En voor mijn vrienden: ik ben er weer! Wie zet de wijn koud?

Jantien Kingma

[Samenvatting]	
[Voorwoord]	
1. Inleiding	6
2. Theoretisch Kader	14
2.1 Journalisten	12
2.1.1 <i>Geschiedenis van de Journalist</i>	12
2.1.2 <i>De buitenlandcorrespondent</i>	14
2.2 Gender	15
2.2.1 <i>Gender en de journalistieke beroepspraktijk</i>	17
2.2.2 <i>Gender en journalistieke bronnen</i>	22
2.2.3 <i>Gender en de journalistieke nieuwsagenda</i>	24
2.2.4 <i>De rol van gender bij buitenlandjournalistiek</i>	25
2.3 De vrouwelijke buitenlandcorrespondent	27
2.3.1 <i>De vrouwelijke buitenlandcorrespondent van nu</i>	27
2.4 Conclusie	30
3. Methoden van onderzoek	31
3.1 <i>Onderzoeksvraag en deelvragen</i>	31
3.2 <i>Kwalitatief onderzoek</i>	31
3.3 <i>Het kwalitatieve diepte-interview</i>	33
3.4 <i>Respondenten</i>	35
3.5 <i>Operationalisering</i>	37
3.6 <i>Thematische analyse</i>	39
3.7 <i>Betrouwbaarheid onderzoek</i>	43
4. Resultaten	45
4.1.1 <i>Gender: Toegang tot vrouwen</i>	45
4.1.2 <i>Gender: Spelen met vrouwelijkheid</i>	46
4.1.3 <i>Gender: Derde gender</i>	47
4.1.4 <i>Gender: Niet serieus genomen worden</i>	49

4.1.5 <i>Gender: Ongewenste intimiteiten</i>	51
4.2.1 <i>Journalistiek: man-vrouwverhouding</i>	52
4.2.2 <i>Journalistiek: Berichtgeving correspondent: vrouwelijke bronnen</i>	54
4.2.3 <i>Journalistiek: Berichtgeving correspondent: human interest</i>	56
4.2.4 <i>Journalistiek: Oorlogsverslaggeving</i>	57
4.2.5 <i>Journalistiek: Opdrachtgever</i>	59
4.3.1 <i>Cultuur: kleding</i>	61
4.4 <i>Conclusie</i>	62
5. Conclusie en Discussie	64
5.1 <i>Discussie</i>	66
Literatuurlijst	68
Bijlagen	74
Bijlage A: topiclist.....	76

1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het onderwerp van deze thesis geïntroduceerd. De aanleiding van het onderzoek komt aan bod, die toewerkt naar de vraagstelling. Vervolgens wordt het theoretisch kader gespecificeerd en krijgen de wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie aandacht.

“Suddenly, before I even know what's happening, I feel hands grabbing my breasts, grabbing my crotch, grabbing me from behind.”

(CBS News, 01-05-2011, Scott Pelley)

In de nacht van 11 februari 2011 viel het regime van de Egyptische dictator Hosni Mubarak. Op het Tahirplein in Cairo vierden meer dan 100.000 mensen feest. De Zuid-Afrikaanse CBS-correspondente Lara Logan was ter plekke aanwezig, deed verslag en werd op brute wijze verkracht. Deze aanranding en mishandeling van Logan heeft een lange periode van zwijgen over seksuele mishandeling van vrouwelijke journalistes wereldwijd doorbroken (*The New York Times*, 2011). Deze *code of silence* wil Logan doorbreken door middel van het delen van haar ervaring met de wereld. Logan is een vooraanstaande vrouwelijke buitenlandcorrespondent die bekend staat om haar werk in Afghanistan en Irak voor grote nieuwszenders. Niettemin werd zij in het verleden in de media vaak aangeduid als “the formerly swimsuit model”. Haar ervaring in het werkveld werd daarbij buiten beschouwing gelaten, omdat haar succes te danken zou zijn aan haar “physical charm” en “sex-kitten image” (Chambers, Steiner & Fleming, 2004, p.197).

Het uitzenden van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten wordt een groter discussiepunt tijdens de aanvallen van 9-11 in de Verenigde Staten in 2001. Dit is het moment dat vrouwen in groten getale worden uitgezonden naar het Midden-Oosten om de oorlog in Afghanistan te verslaan. Desalniettemin ontbreken op de eerste pagina's van de grote kranten als *The Sun*, *The Guardian* en *The Times* verslagen geschreven door vrouwen. Dit wakkerde een internationaal debat in de nieuwsmedia aan waarbij het met name draaide om de capaciteiten van vrouwen om een oorlog te verslaan. Zij zouden zichzelf hier - meer dan hun mannelijke collega's - mee in gevaar brengen (Chambers et al., 2004).

“I've rarely heard anyone say of men: “they're too macho and always run toward

the action, so maybe we shouldn't send guys into war zones." Yet when a female is sexually assaulted, the questions immediately arise as to why a woman was there in the first place, and whether it is wise to have a woman reporting from a dangerous place." (Susman, 2012, p.26)

De Amerikaanse Tina Susman is een buitenlandcorrespondent voor de *LA Times* en stelt dat de grootste angst van (mannelijke) redacteuren de mogelijke aanranding van hun vrouwelijke correspondent is. Dit seksistische denken vindt Susman vernederend. Susman schrijft dat dit een van de laatste zaken is waar een vrouwelijke correspondent tijdens het doen van haar werk aan denkt (De Buitenlandredactie, 2013). Bewustzijn creëren rondom veiligheidskwesties voor vrouwen en mannen is niettemin van belang (Gomez in McLaren, 2013).

Het taboe rondom seksuele intimidatie speelt vandaag de dag een rol binnen het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. 2014 was het gevaarlijkste jaar voor journalisten wereldwijd. Het aantal vrouwelijke journalisten dat wordt opgepakt stijgt en zij krijgen steeds meer te maken met seksueel geweld (Opzij, 2015). Daarbij is er 6 februari jongstleden naar buiten gekomen dat het aantal online dreigementen gericht op vrouwelijke journalisten stijgt. Dit komt uit een onderzoek van de Britse organisatie Demos naar 2 miljoen tweets. 1 op de 20 tweets is hierbij gericht op vrouwelijke journalisten. Zij ontvangen beledigende, gewelddadige en seksuele berichten (BBC, 2015).

In elke cultuur bestaan er vaste beelden en diepgewortelde vooroordelen die journalisten en media uitdragen. Nog nooit werken er zoveel vrouwen in de journalistiek en hebben meer vrouwen leidinggevende posities. Maar nog steeds wordt er gebruik gemaakt van vrouwelijke stereotypes binnen media. Als er wordt gekeken naar de snelheid van dit proces, zal het nog 75 jaar duren voor er sprake is van gendergelijkheid in de media (Unesco, 2009). Dit is een somber vooruitzicht, gezien het feit dat het meer dan 40 jaar geleden is dat er wetten werden ingevoerd die de basis vormden voor politieke- en sociale rechten, gelijke beloning en arbeidsrechten.

In veel landen maken vrouwen een groot deel uit van nieuwsredacties, maar voeren mannen nog steeds de boventoon binnen leidinggevende functies. Vrouwen worden buitengesloten bij het nieuws, wat betreft de inhoud van hun werk als de

mogelijkheden om naar de top te klimmen (Unesco, 2009). Een van de grootste uitdagingen voor journalisten – mannelijke en vrouwelijke - is het tegengaan van culturele stereotypes tijdens het doen van hun werk. En dit is niet een gemakkelijke taak als de media vol staat met cliché-beelden van vrouwen en meisjes. De meesten zijn onschadelijk, maar soms worden vrouwen neergezet als mannelijke verleidingsobjecten: het kittige poesje, de sluwe heks en de zakelijke business-vrouw (Unesco, 2009).

Binnen de academische literatuur bestaan er verschillende opvattingen over de relatie tussen de journalistieke beroepspraktijk en gender. Ondanks enorme veranderingen, zijn er nog plekken waar vrouwelijke buitenlandcorrespondenten moeten strijden tegen culturele vooroordelen. Om te werken binnen samenlevingen met diepgewortelde gendernormen hebben vrouwelijke buitenlandcorrespondenten moeite om toestemming van hun redacteuren te krijgen voor een verhaal, tenzij er een mannelijke collega meegaat om bijvoorbeeld ambtenaren te interviewen (Storm, Hannah & Williams (2012) in McLaren, 2013). Anderen stellen dat er soms juist wordt gekozen voor een vrouwelijke buitenlandcorrespondent, omdat het makkelijker zou zijn voor een vrouw om toegang tot bepaalde bronnen (vrouwen) te krijgen (Roshita, 2012 in McLaren, 2013). Er zijn echter ook journalisten die te maken hebben gehad met leidinggevendenden die niet geloven in het uitzenden van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten, omdat zij onbekwaam voor dit werk zouden zijn (Mathews, 2012 in McLaren 2013), of vrouwelijke correspondenten alleen als potentieel verkrachtingslachtoffer zien (Susman, 2012 in McLaren, 2013). Gomez Licon (2012, in McLaren, 2013) benadrukt tevens dat zij het idee heeft dat redacteuren haar er soms van weerhielden om voorpaginaverhalen te maken.

De onderzoeksvraag die in dit onderzoek centraal staat, is dan ook:

RQ: Beïnvloedt gender het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten, en zo ja, hoe?

Vrouwelijke buitenlandcorrespondenten worden over het algemeen als meer gevoelig gezien dan mannelijke correspondenten (Hogenberg, 1995). Daarbij becommentariëren vrouwelijke buitenlandcorrespondenten het machismo van hun mannelijke collega's (Hannerz, 2012). De risico's die verbonden zijn met

conflictverslaggeving krijgen meer media-aandacht en worden door journalisten ook steeds meer openlijk erkend (Ware, 2012 in McLaren, 2013). De eerste deelvraag is dan ook:

RQ1: Welke voor- en nadelen ondervinden vrouwelijke buitenlandcorrespondenten van hun gender bij het uitvoeren van hun werk?

Ook al beschouwen mannelijke en vrouwelijke correspondenten zich als lid van dezelfde beroepsgroep, het zijn de heersende genderopvattingen die het verschil tussen mannen en vrouwen uitmaken (Chambers et al., 2004; Franks, 2013; Mangun, 2011; Volz & Lee, 2013). De tweede deelvraag is dan ook:

RQ 2: In hoeverre koppelen vrouwelijke buitenlandcorrespondenten deze zaken aan gender?

Volz en Lee (2013) beargumenteren dat er sprake is van genderongelijkheid in het journalistieke werkveld, vrouwen blijven een minderheid. Ondanks de aanwezigheid van vrouwen op de arbeidsmarkt, zijn de vrouwelijke stemmen als deskundige, expert of politicus ver te zoeken (Chambers et al., 2004; Franks, 2013; Mangun, 2011; Volz & Lee, 2013). Dit is teleurstellend, aangezien vrouwen een groter onderdeel van nieuwsredacties uit zijn gaan maken de afgelopen tien jaar, stellen Ross & Carter (2011).

Het doel van dit onderzoek is meer inzicht te krijgen in die professionele praktijk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten, waardoor uitspraken gedaan kunnen worden over de relatie tussen de journalistieke beroepspraktijk en gender. Dit onderzoek biedt daarmee ook meer inzicht in de sociaal-culturele ontwikkelingen waarbij media een rol spelen. Het functioneren van de journalistiek en het alledaagse werk op de redactie is belangrijk om te onderzoeken, zo stelt Deuze, hierin zit namelijk de "sleutel van het begrijpen van de journalistiek en daarmee hoe bepaalde groepen, waarden en normen en manieren van werken worden in- en uitgesloten." (2004, p. 18). Journalistiek speelt een centrale rol in de samenleving, het bestuderen ervan is een belangrijk aspect bij het begrijpen van de hedendaagse cultuur (Hanitzsch & Wahl-Jorgensen, 2009).

Elke vorm van discriminatie op basis van gender is een schending van mensenrechten. De potentie die media hebben om bij te dragen aan het vrouwbeeld wordt bevestigd tijdens het *United Nations Fourth World Conference on Women* in 1995.

Het roept overheden en organisaties op om de positie van vrouwen aan te pakken: “Stereotyping of women and inequality in women’s access to and participation in all communication systems, especially in the media.” Als media een afspiegeling van de samenleving zijn, moeten zij beter reflecteren op het feit dat gendergelijkheid een mensenrecht is. Het gaat hierbij over gelijke behandeling van mannen en vrouwen en omvat zaken als gelijk loon voor gelijk werk, gelijke toegang tot de besluitvormingsorganen, werkgelegenheid, pensioenen, gezondheidszorg, promoties, moederschaps- en vaderschapsverlof. In de journalistiek betekent het ook eerlijke genderportrettering in het nieuws, het gebruik van neutrale en niet-gender-specifieke taal en vrouwen niet in een hokje als 'lifestyle' of 'zachte' verslaggevers te stoppen.

Het is essentieel dat media gendergelijkheid bevorderen, zowel binnen de werkomgeving als in de representatie van man-vrouwverhoudingen. De media dienen genderstereotypen tegen te gaan. In een wereld waar hard nieuws voornamelijk door mannen wordt geproduceerd moet men opstaan tegen genderongelijkheid. Ongelijkheid is niet alleen een vrouwenprobleem, iedereen profiteert van de bestrijding van (gender)discriminatie. Dit betekent niet dat mannen en vrouwen hetzelfde moeten worden. Maar dat hun kansen, rechten en verantwoordelijkheden niet afhangen van de vraag of ze als man of vrouw geboren zijn (ABC of women workers’ rights and gender equality, ILO). De Internationale Federatie van Journalisten (IFJ), de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), UNESCO en andere agentschappen van de Verenigde Naties promoten al deze beginselen, maar nergens ter de wereld is tot nu toe totale gendergelijkheid bereikt. De Nederlandse overheid is, op grond van artikel 5a van het VN-Vrouwenverdrag, verplicht om stereotype beeldvorming van vrouwen en mannen in bijvoorbeeld de media en het onderwijs te bestrijden. Ook moet structurele genderdiscriminatie in het recht en overheidsbeleid uitgebannen worden.

Dit onderzoek wil proberen bij te dragen aan een groter inzicht in de wijze waarop gender het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten kan beïnvloeden. Uiteindelijk leidt dit onderzoek wellicht tot meer inzicht in de relatie tussen (buitenland)journalistiek en gender. De resultaten zullen bijdragen aan meer kennis en informatie over het beeld van vrouwen in het journalistieke werkveld. Zo mogelijk draagt het zelfs bij aan meer respect en erkenning voor vrouwelijke buitenlandcorrespondenten, vooral voor hen die naar conflictgebieden afreizen. Aangezien de journalistiek en media het publieke bewustzijn - de publieke sfeer - vormen, moeten ook vrouwelijke stemmen gehoord worden. Een kritische groep van

vrouwen in de journalistiek is belangrijk om zo een grotere verscheidenheid aan meningen te creëren. Momenteel is er een tekort aan zulke vrouwelijke experts en zelfs aan vrouwen die zaken meemaken die als nieuwswaardig worden gezien (Chambers et al., 2004; Franks, 2013; Mangun, 2011; Volz & Lee, 2013).

Er is redelijk wat onderzoek gedaan naar de positie van vrouwen in het journalistieke werkveld (Armstrong, 2004; Chambers et al., 2004; Craft & Wanta, 2004; Franks, 2013; Glasser, 1992; Mangun, 2011; Volz & Lee, 2013; Robinson, 2005; Ross, 2007; Ross & Carter, 2011; Shoemaker & Reese, 2013; Stein, 1993; Steiner, 2005; Weaver & Wilhoit, 1996; Zoch & VanSlyke Turk, 1998) en naar vrouwelijke buitenlandcorrespondenten (Allan & Zelizer, 2004; Chambers et al., 2004, 2011; Gourley, 2007; Hannerz, 2012; Hess, 1996;; McLaren, 2013; Pedelty, 1997; Ryan, 2012; Tumber, 2006) maar niet naar de invloed van gender op de werkervaring van Nederlandse en Belgische vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Dit is dan ook de wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek.

Om te kunnen onderzoeken of en wat de invloed is van gender op de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten, is het van belang eerst te weten welke elementen een rol spelen bij de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. In hoofdstuk 2 worden daarom verschillende studies besproken waarin onderzoek is gedaan naar de journalist in het algemeen en naar de buitenlandcorrespondent in het bijzonder. In dit hoofdstuk komt tevens het begrip gender naar voren, dit is een belangrijk theoretisch uitgangspunt van dit onderzoek. Op basis van literatuuronderzoek en diepte-interviews zijn er elementen naar voren gekomen die inzicht geven in de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Deze elementen zijn samengevoegd in een model, dat als uitgangspunt dient bij de thematische analyse. Deze analyse komt naar voren in hoofdstuk 3. Bovendien bevat het de verantwoording voor de keuze voor een thematische analyse. Hoofdstuk 4 presenteert de resultaten van deze analyse. De resultaten vormen een conclusie en discussie in het vijfde hoofdstuk. Dit hoofdstuk tracht antwoord te geven op de onderzoeksvraag en biedt inzicht in de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk worden relevante onderzoeken en theorieën besproken die betrekking hebben op de onderzoeksvraag. De belangrijkste theorieën zijn die van Hess (1996) en Steiner (2005) die stellen dat het aantal vrouwelijke buitenlandcorrespondenten sinds 1970 is gestegen en van Franks (2013) die stelt dat vrouwelijke journalisten hun stem meer uiten via oorlogsverslaggeving. Het aantal vrouwelijke oorlogsverslaggevers is toegenomen sinds een aantal jaar (Franks, 2013). Uit onderzoek blijkt enerzijds dat vrouwelijke buitenlandcorrespondenten door hun gender makkelijker informatie naar boven krijgen (Franks, 2013; Hannerz, 2012; McLaren 2013; Steiner, 2005; Ross, 2010;), maar anderzijds blijkt dat er soms ook aan getwijfeld wordt of vrouwelijke buitenlandcorrespondenten geschikt zijn om naar oorlogsgebieden uit te zenden (Chambers et al., 2004; McLaren 2013; Ryan, 2012).

Voordat onderzocht kan worden of en hoe gender het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten beïnvloedt, welke voor- en nadelen de correspondenten hiervan ondervinden bij het doen van hun werk en wat de relatie is tussen gender en de journalistieke beroepspraktijk, is het belangrijk een beter beeld te krijgen van de elementen die met het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten te maken hebben. Allereerst wordt de geschiedenis van de journalist besproken. Er wordt specifiek ingegaan op buitenlandjournalistiek en de buitenlandcorrespondent omdat deze centraal staat in dit onderzoek. Daarnaast komt het begrip gender aan bod. Er wordt met name ingegaan op de relatie tussen gender en journalistiek omdat dit onderzoek draait om de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Hierbij wordt gekeken naar wat er binnen de theorie over de invloed van gender naar voren komt, in positieve en negatieve zin.

2.1 Journalisten

2.1.1 Geschiedenis van de journalist

Het beeld dat men vroeger had van de journalistiek en journalisten was niet positief. Journalisten werden omschreven als 'leden zijn van de onreine kaste', dronkaards en nietsnutten (Hess, 1981, Weaver & Wilhoit, 1996). In de jaren 30 van de 20^e eeuw heerst er dus vooral een stereotiep beeld van het beroep. Journalisten werden gezien als onbeleefde mannen die tot alles in staat waren om op de voorpagina van een krant te komen. De typische Amerikaanse journalist is in die jaren een getrouwde witte

Protestantse man van 36 jaar oud met een universiteitsdiploma, behorend tot de elite, hij verdient 31.000 dollar per jaar en werkt gemiddeld 12 jaar binnen de journalistiek. Deze man is geen lid van een journalistieke vereniging en werkt voor een dagbladorganisatie samen met zo'n 42 collega's (Weaver & Wilhoit, 1996). Binnen de Verenigde Staten werden journalisten gezien als immoreel, onnauwkeurig en politiek bevooroordeeld (McNair, 2010).

Aan het eind van de 20^e eeuw vindt er een verandering plaats in het beeld dat men heeft van journalisten. McNair (2010) concludeert na een onderzoek naar het imago van journalisten dat zij steeds meer geadoreerd en gerespecteerd worden om het werk dat zij doen. Ook merkt McNair (2010) op dat journalisten een grote rol spelen binnen de democratie. Zij worden steeds meer beschouwd als de waakhond van de democratie. Tegenwoordig bestaat het werk van de journalist uit het selecteren en aanscherpen van informatie die hij tot zich krijgt door middel van internet, kranten, televisie en radio. Een moderne journalist is ervoor verantwoordelijk welke informatie en welk nieuws de gebruiker uiteindelijk bereikt (Hamilton & Lawrence, 2010).

Vanaf de jaren 60 maken vrouwelijke journalisten hun intrede binnen het journalistieke werkveld, al moeten ze dan meerdere obstakels overwinnen om volledig geaccepteerd te worden. Deze acceptatie vindt vanaf de jaren 90 plaats (Franks, 2013). Tegenwoordig is de verdeling tussen mannelijke en vrouwelijke journalisten meer in balans, maar nog steeds werken er meer mannen in de journalistiek. Voorheen weigerden redacteurs te geloven dat vrouwen het journalistieke werk aankonden (Chambers et al., 2004). Daardoor duurde het lange tijd alvorens de vrouwelijke journalist serieus werd genomen (Franks, 2013). Inmiddels bezetten vrouwen een groot deel van het journalistieke werkveld (Steiner, 2005). Het grootste gedeelte van de afgestudeerden Nederlandse journalisten bestaat sinds 1990 uit vrouwen, terwijl zij op de werkplek ondervertegenwoordigd zijn (Deuze, 2012). Uit onderzoek van Deuze onder 1010 journalisten in 2002 blijkt dat van de ondervraagden 34% vrouw is. 67% van deze vrouwen is tussen de 31 en 50 jaar. Uit onderzoek van het CBS uit 2000 blijkt dat 39% van de Nederlandse journalisten vrouw is. De cijfers verschillen per medium. Zo maken vrouwen 50% van het aandeel van de landelijke televisie op, werkt 40% bij de radio, 46% bij publiekstijdschriften, 26% bij landelijke dagbladen en 21% bij regionale dagbladen.

Buitenlandjournalistiek is een specifieke tak binnen het journalistieke werkveld.

2.1.2 De buitenlandcorrespondent

Cohen omschrijft al in 1967 een typische buitenlandcorrespondent als een kosmopolitische burger in een grijze trenchcoat die hoog in aanzien staat binnen de hiërarchie van verslaggevers. Een buitenlandcorrespondent werkt net als een journalist voor een mediaorganisatie en produceert nieuws (Archetti, 2012). Williams (2011) stelt tevens dat een buitenlandcorrespondent een persoon is die nieuws verzamelt, bewerkt en uitzendt. Buitenlandcorrespondenten kunnen dus worden gezien als specialisten en hun aanwezigheid in het desbetreffende land draagt in die zin bij aan de kwaliteit van het nieuws dat zij brengen (De Swert & Wouters, 2011, Kester, 2010).

De eerste vrouwelijke buitenlandcorrespondent was Margaret Fuller in 1847. Dit markeert het begin van het werkveld voor vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Dit aantal stijgt met de Eerste en vervolgens de Tweede Wereldoorlog (Hollihan, 2014). Op de website van Shemoves valt op te lezen dat 16% van de buitenlandcorrespondenten in de Verenigde Staten in de jaren 70 vrouw is; dit stijgt naar 33% in 1980 en blijft dan in 1990 rond dit percentage steken. Tevens blijkt uit deze website dat in *de Volkskrant*, *Trouw*, *NRC* en *AD* in 2005 21% van alle buitenlandcorrespondenten vrouw is. In Nederland zijn er in 2011 in totaal (krant, tv, radio en tijdschrift) 182 buitenlandcorrespondenten werkzaam, waarvan 30% vrouw is (www.shemoves.nl). Het wereldwijde percentage vrouwelijke buitenlandcorrespondenten is dus blijven hangen rond de 30%.

Door ontwikkelingen binnen de nieuwsindustrie zijn er nieuwe vormen van buitenlandjournalistiek ontstaan (Hamilton & Jenner, 2004). De traditionele elite correspondent die voor een grote nieuwsorganisatie werkt verliest zijn dominante positie. De huidige buitenlandcorrespondent is geen traditioneel trenchcoat dragende journalist meer (Cohen, 1967). Het aantal vrouwelijke buitenlandcorrespondenten stijgt sinds 1970 (Hess, 1996). Daarbij is er een leger van jonge freelancers in opkomst. Zo vertelt *NRC*-correspondent Bette Dam dat door afnemende redactiebudgetten het aantal freelancers toeneemt, met name in oorlogsgebieden (Opzij, 2015). Hamilton en Jenner (2004) stellen dat er nieuwe types buitenlandcorrespondenten zijn ontstaan. Zo is er de *traditional foreign correspondent*, dit type traditionele buitenlandcorrespondent zal niet geheel verdwijnen. Ook is er de *parachute journalist*, de correspondent die naar een gebeurtenis wordt gestuurd. De *foreign foreign*

correspondent, komt uit het land van het nieuws zelf en wordt ingehuurd en de *foreign local correspondent*, werkt voor een buitenlandse nieuwsorganisatie en brengt nieuws dat wereldwijd te verkrijgen is (offline en online). Daarnaast zijn er de *in-house correspondent*, de *premium service foreign correspondent* en de *amateur correspondent*. Deze laatste is in opkomst door de invloed van nieuwe media op traditionele media. De participanten uit dit onderzoek zijn traditionele buitenlandcorrespondenten.

Er bestaan verschillende theorieën over de invloed van gender op de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Zo zouden buitenlandcorrespondenten eerder het slachtoffer worden van seksueel geweld. Daarentegen zouden zij ook makkelijker informatie naar boven kunnen krijgen (Franks, 2013; Hannerz, 2012; McLaren 2013; Steiner; Steiner, 2005; Ross, 2010). Hier wordt in paragrafen 2.3 en 2.3.1 dieper op ingegaan.

2.2 Gender

In dit onderzoek wordt de invloed van gender op de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten onderzocht. Hierbij wordt de relatie tussen de journalistieke beroepspraktijk en gender vanuit een theoretisch kader geduid. Wat zegt de theorie over de invloed van gender op de werkervaring van de vrouwelijke buitenlandcorrespondent? Is deze invloed positief of negatief? Alvorens over gender te kunnen spreken en er theorieën over te kunnen vormen, moet gender eerst gedefinieerd worden. Waar komt het begrip vandaan en welke functie heeft het?

Geslacht of sekse verwijzen naar de biologische verschillen tussen mannen en vrouwen. Deze verschillen zijn universeel en meestal onveranderlijk. Gender daarentegen, verwijst naar sociale ideeën, verwachtingen en normen omtrent mannelijk- en vrouwelijkheid. Zo zijn er stereotype mannelijke eigenschappen als initiatief nemen, humor hebben en zelfstandig zijn en stereotiepe vrouwelijke eigenschappen als zorgzaam, emotioneel en communicatief zijn. Er bestaan verschillende definities van het begrip gender, hierdoor is het begrip moeilijk te duiden. Binnen dit onderzoek worden de definities van Margaret Mead, Simone de Beauvoir en Judith Butler aangehouden. Ideeën over mannen en vrouwen en gender hangen niet per se af van biologische verschillen, maar worden vooral bepaald door culturele factoren (Mead, 1935). De Beauvoir (1949) stelt daarnaast dat vrouwen niet als vrouw worden geboren, maar tot vrouw worden gevormd. De Beauvoir bevestigt

met deze uitspraak de theorie van Mead (1935). Het is een biologisch feit dat vrouwen kinderen kunnen baren, maar het is een sociale constructie dat er van vrouwen in de meeste samenlevingen wordt verwacht dat zij de dominante verzorgers van dit kind zijn (Lemish, 2008).

Traditionele gedachten over het vrouw-zijn, nemen nog steeds een plaats in binnen onze maatschappij (Gauntlett, 2008). In de jaren 50 wordt de term genderrollen geïntroduceerd door de Amerikaanse ontwikkelingspsychologen John Money en Robert Stoller. Deze genderrollen verwijzen naar de sociale rollen die mannen en vrouwen invullen (Rosadoc, 2014). Er wordt nog steeds van vrouwen verwacht dat ze aan bepaalde sociale rollen voldoen die door de maatschappij worden toegeschreven aan vrouwen. In niet-westerse samenlevingen met diepgewortelde gendernormen hebben vrouwelijke buitenlandcorrespondenten moeite met het uitoefenen van hun werk. Dit heeft invloed op de wijze waarop zij hun werk ervaren (McLaren, 2013). Vrouwelijke kenmerken zijn gebaseerd op de rol die vrouwen vroeger hadden. Zo is er een stereotype vrouw ontstaan, stelt Gauntlett (2008). Vrouwelijke journalisten ervaren nog steeds nadelen van deze stereotype eigenschappen uit het verleden. Zo zijn zij beter in het verslaan van human interest nieuws, en krijgen zij niet de mogelijkheid om voorpagina verhalen (hard nieuws) te maken. Ditzelfde geldt voor mannen waarvan wordt verwacht dat zij hard nieuws verslaan (Franks, 2013). Vrouwelijk zijn is inmiddels een *performance* die vrouwen kunnen kiezen (Butler, 1986). Butler stelt dat gender iets is dat iemand doét, hoe iemand zich gedraagt. Dit optreden verduidelijken Huey & Berndt (2008, p. 177): "Femininity simulacrum": a set of behaviours socially defined as female, including girlishness, flirtatiousness, emotionalism and/or maternalism." West & Zimmerman (1987) bevestigen dit door te zeggen dat iemands gender niet simpelweg een aspect is van wie iemand is, het is meer fundamenteel, iets dat iemand doet – en doet in interactie met anderen.

Gender is afhankelijk van een bepaalde cultuur en iemands persoonlijke identiteit (Hermans, 2002). Corner (1991, p.6) zet het begrip cultuur uiteen: "The conditions and the forms in which meaning and value are structured and articulated within a society." Het draait hierbij dus om het betekenis geven en waarde toekennen door een samenleving aan het man- of vrouw-zijn. Bij de traditionele rollen van het man- of vrouw-zijn wordt verwezen naar de man als kostwinner en de vrouw als huisvrouw. Hierbij draait het om hoe mensen met elkaar omgaan. De persoonlijke identiteit van een persoon in een samenleving hangt af van verschillende factoren.

Sekse en etniciteit, maar ook seksuele voorkeur, leeftijd, nationaliteit en religie hebben hier invloed op.

Sekse, etniciteit, seksuele voorkeur, leeftijd, nationaliteit en religie zijn gelinkt en kunnen zorgen voor discriminatie. Discriminatie is gebaseerd op niet relevante persoons- of groepskenmerken waar een negatieve betekenis aan wordt toegekend (Coenders et. al, 2012). Discriminatie op basis van geslacht komt veel voor. Deze laatste vorm wordt ook wel genderdiscriminatie genoemd. In 2011 ontving het Bureau Discriminatiezaken 6391 discriminatieklachten. Hiervan was 8,5% (542 klachten) discriminatie op grond van geslacht. Hierbij gaat het om situaties waarin vrouwen ongelijk worden behandeld ten opzichte van mannen. Dit is vooral op werkgebied het geval. Hierbij kan het gaan om minder gunstige arbeidsvoorwaarden als salaris, doorstroom, promotie en benadeling door zwangerschap (Coenders et. al, 2012). Zo bestaat er tussen Europese vrouwen en mannen een salariskloof van 15 tot 20% (Mens en samenleving, 2015). Genderdiscriminatie kan bij het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten een rol spelen (Chambers et al., 2004). Naast negatieve discriminatie kan er tevens positieve discriminatie bestaan. Hierbij laat de werkgever bepaalde groepen juist toe tot het desbetreffende werkveld (Hendriks, 1993).

2.2.1 Gender en de journalistieke beroepspraktijk

“Is there any sexual reason why a woman should be a less accomplished journalist than a man? I can find none.” (Franks, 2013, p.1). De route naar de acceptatie van vrouwen op de arbeidsmarkt is niet zonder slag of stoot gegaan (Franks, 2013). Er zijn uitzonderingen geweest, maar de participatie van vrouwen in het journalistieke werkveld – en met name binnen de berichtgeving rondom niet-vrouwelijke onderwerpen – was een langzaam proces. In de eerste honderd jaar van de journalistiek in de Verenigde Staten en Groot-Brittannië moesten vrouwen veel obstakels overwinnen in de *newsroom*. Veel redacteuren weigerden te geloven dat vrouwen het journalistieke werk aankonden en diegenen die wel werden ingehuurd, moeten vechten voor een kans om te schrijven over dezelfde onderwerpen als mannen (Chambers et al., 2004).

Over de invloed van gender op de werkervaring van de vrouwelijke journalist bestaan verschillende opvattingen. Sommige academici stellen dat de gender van een

journalist invloed heeft op de inhoud en uitstraling van het nieuws (Chambers et al., 2004; Ross, 2010; Van Zoonen, 1998). Nieuws wordt vrouwelijker door de invloed van human interest-onderwerpen en -invalshoeken. Vrouwelijke journalisten bekritisieren de selectie van nieuwswaardige onderwerpen. Onderwerpen die belangrijk zijn voor vrouwen worden namelijk verwaarloosd. Er zou meer nadruk moeten komen op de oorzaak en impact van een bepaalde gebeurtenis in plaats van een simpele opsomming van feiten. Sommige vrouwelijke journalisten verafschuwen de drang naar scoops en sensatie. Eerdere analyses van de inhoud van nieuwsberichten suggereren dat vrouwelijke verslaggevers - in vergelijking met mannelijke verslaggevers - de neiging hebben zich te richten op kwesties die te maken hebben met het leven van vrouwen. Deze werkwijze verschilt doordat vrouwen zich op andere aspecten van evenementen focussen. Ze richten zich meer op een human interest-kant van het verhaal (Chambers et al., 2004). Dit laatste komt in hoofdstuk 4 uitgebreid aan bod. Anderen (Weaver en Wilhoit, 1996) stellen dat het effect van de achtergrond van een journalist op nieuwswaarde en content minimaal is. Een stijgend aantal vrouwen binnen de massamedia zal niet per se resulteren in significante veranderingen van mediacontent. De invloed van een mediaorganisatie speelt hierbij een grotere rol.

De geschiedenis van de vrouwelijke journalist

De tegenstrijdigheid in het denken over de invloed van gender op het werk van de journalist en de buitenlandcorrespondent, ontstaat in de 18^e eeuw (Steiner, 2005). Mannelijke verslaggevers, redacteuren en uitgevers zijn er zeker van dat gender invloed heeft binnen het journalistieke werkveld en dat deze invloed negatief is. Dit zou betekenen dat vrouwen niet succesvol zouden zijn binnen de journalistiek. De enige uitzondering hierop zouden vrouwen zijn die voor vrouwen schrijven omdat zij een vrouwelijke intuïtie hebben en weten wat andere vrouwen willen lezen. Hierbij wordt uitgegaan van stereotypes. Mannen zouden de vocabulaire en gevoeligheid missen die nodig zijn voor het schrijven over onderwerpen als het huishouden en kinderen. Ze zouden aangetast worden in hun mannelijkheid als zij hierover zouden moeten schrijven. Doordat mannen schrijven over politiek, oorlog en staatszaken, en hierop een monopoliepositie toe te passen, worden vrouwen beperkt in hun onderwerpen, hierdoor ervaren zij een nadeel van hun gender. Mannen ervaren een hogere status en prestige door zich te focussen op deze onderwerpen (Steiner, 2005).

Jaren 70

Hess (1996) stelt dat de intrigerende wereld van de buitenlandcorrespondent tot de jaren 70 ontoegankelijk was voor vrouwen. De vrouwen die werkten als buitenlandcorrespondent werden in hun namen gekoppeld aan de gebeurtenissen die zij versloegen (1996, p. 16): “Womens ranks were so small that a name and an event became entwined, almost at the ratio of one name to one event: Dorothy Thompson – The rise of Hitler; Martha Gelhorn – The Spanish civil war; Margaret Barke-White – World War 2.” Dit was zo aangezien er maar zo weinig vrouwelijke buitenlandcorrespondenten waren. In 1970 is 16% van de buitenlandcorrespondenten in de Verenigde Staten namelijk maar vrouw. In 1980 is dit aantal verdubbeld naar 33%. Evenals hun mannelijke collega's hebben vrouwelijke buitenlandcorrespondenten meer een elite-achtergrond.

Jaren 80

Uit onderzoeken naar de relatie tussen de journalistieke beroepspraktijk en gender in de jaren 80 blijkt hetzelfde, stelt van Zoonen (1998). Hier is de invloed van gender op de journalistieke beroepspraktijk negatief. De dagelijkse (buitenland)journalistiek, print en televisie, wordt gedomineerd door mannen. Hoe meer prestigieus een medium is, hoe kleiner de kans om er vrouwen te vinden. Vrouwen neigen naar een journalistiek werkveld dat een verlengde is van hun gendertaak binnen de samenleving: het huishouden, sociale verantwoordelijkheid en zorg. Hier komen de sociale rollen die de samenleving heeft gecreeërd voor vrouwen wederom naar voren. Als een vrouw dezelfde functie heeft als een man, verdient zij minder. Ongeacht haar ervaring, opleidingsniveau en andere socio-economische factoren. Hier beïnvloedt gender het werk van de vrouwelijke journalist. Het journalistieke werkveld zou niet te combineren zijn met het moederschap (Van Zoonen, 1994 in Allan et al, 1998). Vrouwen zouden eind 19^e en begin 20^e eeuw onbekwaam zijn voor het journalistieke werk binnen een door mannen gedomineerde journalistieke beroepspraktijk (Mangun, 2011). Hier zijn diverse redenen voor. Mannelijke redacteurs zouden de intellectuele en fysieke bekwaamheid van vrouwelijke redacteurs bevragen. Ook journalisten zelf klagen over de platheid die heerste op nieuwsredacties (Mangun, 2011). Dit geldt tevens voor de journalisten die werken als buitenlandcorrespondent. In deze jaren bestaan er verschillende opvattingen over in hoeverre gender vrouwelijke buitenlandcorrespondenten hindert, helpt of irrelevant is bij het doen van hun werk

(Hess, 1996).

Dit is waar dit onderzoek om draait. Zo stelt correspondent Robin Wright (standplaats Beirut) dat een vrouwelijke correspondent zich minder kwetsbaar voelt dan haar mannelijke collega's omdat mannen het gevaar lopen gegijzeld te worden. Ook hebben vrouwelijke buitenlandcorrespondenten de mogelijkheid om zich onzichtbaar op stellen en bewegingsvrijheid te hebben door het dragen van een burka, valt Elaine Sciolino in Iran op. Daarbij komt het voor dat vrouwelijke buitenlandcorrespondenten meer aan militairen durven te vragen dan mannen, merkt Bryna Brennan (standplaats: Midden-Amerika) op; mannen zouden zich schamen vanwege hun gebrek aan kennis (Hess, 1996). Er zijn echter ook nadelen te noemen die Amerikaanse vrouwelijke correspondenten koppelen aan gender. Zo zou het te gevaarlijk werk zijn voor vrouwelijke buitenlandcorrespondenten en moeten zij altijd op hun hoede zijn voor seksisme (Hess, 1996). Vrouwelijke journalisten krijgen regelmatig te maken met seksueel geweld, schrijft het International Media Women's Foundation (Opzij, 2015). Bij een onderzoek onder 800 respondenten gaf bijna 15% aan dat ze te maken heeft gehad met seksuele intimidatie.

20^e eeuw

Franks (2013) richt zich in *Women and Journalism* op vrouwen in de Engelse journalistiek en stelt dat mannen de boventoon voeren in dit werkveld. Sinds de jaren 60 is het een en ander veranderd, maar nog steeds is er sprake van gendersegregatie binnen het journalistieke werkveld. Zo zijn er vandaag de dag in Engeland twee kranten met een vrouwelijke hoofdredacteur, waaronder de *Daily Star*. Daarbij is recentelijk bekend gemaakt dat *The Guardian* deze zomer een vrouwelijke hoofdredacteur krijgt, Katharine Viner. Deze trend is ook enigszins in Nederland te zien. Nog maar weinig vrouwen bekleden topfuncties binnen de journalistiek. Alleen het *Parool* had een vrouwelijke hoofdredacteur, namelijk Barbara van Beukering. Adjunct-functies worden wel regelmatig door vrouwen bekleed. De artikelen op de voorpagina's van Engelse kranten worden voor 90% door mannen geschreven. Over het algemeen wordt 78% van de verhalen door mannen geschreven en 22% door vrouwen. In de Verenigde Staten maken vrouwen in de jaren 90 voor 35% deel uit van krantenredacties en van alle leidinggevenden is 34% vrouw, stellen Craft en Wanta vast (2004). Dit lage percentage geldt tevens voor de Nederlandse journalistiek (www.shemoves.nl).

Vanaf het begin van de twintigste eeuw vindt er een verandering plaats in hiërarchische verhoudingen op de redacties waar mannen de dienst uitmaken. Meer vrouwen doen journalistieke studies en eindigen uiteindelijk op een redactie en als buitenlandcorrespondent. Mannelijke redacteuren waren echter van mening dat het onzin was om iemand op te leiden en in te werken die het bedrijf binnenkort zou verlaten om met zwangerschapsverlof te gaan en uiteindelijk voor haar familie zou gaan zorgen. Tijdens de Eerste en Tweede Wereldoorlog worden nieuwsredacties desalniettemin gedwongen vrouwen aan te nemen. Zij worden vervolgens weer ontslagen als de militairen van het front terugkeren en hun plaats op de redactie weer innemen (Steiner, 2005).

Genderongelijkheid binnen de journalistiek

Nog steeds is er sprake van genderongelijkheid in het journalistieke werkveld (Volz & Lee, 2007). Ondanks vooruitgang, blijken vrouwen in de minderheid te zijn. Ross (2012) merkt op dat de journalistieke bedrijfstak nog steeds door mannen wordt gedomineerd. Rodgers en Thorson (2003, in Ross, 2007) benadrukken dat vrouwelijke en mannelijke journalisten een andere vorm van journalistiek beoefenen op het gebied van stijl, toon en gebruikte bronnen. Deze verschillen komen met name naar voren bij kleinere redacties, waar de man-vrouwverhouding gelijk is. Grotere redacties met meer mannen leiden tot een mannelijk frame: "A conformist outlook, which produces hegemonic journalistic output in terms of 'routinizing' a male-ordered frame." (Robinson, 2004 in Ross, 2007, p. 455). Er wordt routinematiger gewerkt. Aangezien het nieuws door mannen wordt gemaakt, zou het de normen en waarden van mannen reflecteren en daarom de helft van de samenleving – vrouwen, niet bedienen (van Zoonen, 1998). Dit wordt tevens in Ross & Carter (2011, p. 116) benadrukt:

There are only two kinds of journalism – good and bad. Good journalism involves fair and accurate representation and a search for diversity and balanced reporting in subject matter, perspectives and points of view.... Women constitute half of the world population [yet] still do not constitute half of the media images and voices, nor media messages address half of women's interests and concerns.

Kranten hebben vrouwelijke lezers nodig voor hun adverteerders en vrouwen nemen de vrouwelijke onderwerpen voor lief (Steiner, 2005). Wellicht heeft de drang van vrouwen om zaken anders aan te pakken (ander soort vragen stellen, het

interviewen van vrouwen met verschillende statussen, focussen op de ervaring van vrouwen, vrouwen aannemen en belonen), in de loop der tijd veranderingen gebracht binnen het nieuws zelf, de redactiecultuur en het redactioneel beleid. Hierbij heeft gender een positieve invloed. Vrouwen zijn op de redacties een kritische massa geworden en sommigen van hen hebben zelfs het glazen plafond kunnen doorbreken, stelt Stein (1993) in tegenstelling tot Volz en Lee (2013) en Ross (2007, 2010). Binnen de traditionele structuren van de journalistiek bevinden zich veel jonge succesvolle vrouwen, maar deze kunnen de hegemonische cultuur niet veranderen.

2.2.2 Gender en journalistieke bronnen

Onderzoekers vonden significante verschillen bij vrouwelijke en mannelijke verslaggevers bij de selectie van hun bronnen (Glasser, 1992). Dit komt er vooral op neer dat vrouwelijke journalisten eerder dan hun mannelijke collega's vrouwen gebruiken als bron (Armstrong, 2004; Shoemaker & Reese, 2013; Zoch & VanSlyke Turk, 1998). Ondanks de aanwezigheid van vrouwen op de arbeidsmarkt, zijn de vrouwelijke stemmen als deskundige, expert of politicus binnen artikelen ver te zoeken. Vrouwen worden minder vaak opgevoerd in verhalen omdat zij minder autoriteitsposities bekleden. Dit is teleurstellend, aangezien vrouwen een groter onderdeel van nieuwsredacties uit zijn gaan maken de afgelopen tien jaar, stellen Ross en Carter (2011).

De gender van een journalist kan invloed hebben op de gender van de nieuwsbron (Armstrong, 2004; Shoemaker & Reese, 2013). Met nieuwsbron worden de mensen bedoeld die aan het woord zijn. Wie wordt uitgenodigd als commentator of stem binnen het nieuws zegt cruciale zaken over wie er 'telt' binnen een maatschappij, over wiens stemmen legitiem zijn en status hebben. De bronkeuze heeft invloed op het verhaal (Ross, 2007). Het gebruik van bepaalde bronnen geeft verslaggevers de mogelijkheid de nieuwsagenda te beïnvloeden. Deze bronnen zijn regelmatig afkomstig van de elitekant van de samenleving. Het zijn daarbij vaak mannen die als deskundige, expert of politicus worden opgevoerd. De voorkeur voor elitebronnen betekent dat er onherroepelijk minder plek is voor anderssoortige stemmen (zie hoofdstuk 4).

Stemmen

Het gebrek aan niet-elitestemmen in de pers, herinnert ons niet alleen aan de media als belangrijke poortwachter maar ook aan hun rol bij het in standhouden van hegemonie.

Binnen deze structuren staan blanke mannen uit de middenklasse centraal. Ross (2007, p. 467) stelt dat dit een “desperate disappointment” is, in de 21^e eeuw. Het nieuws wordt gedomineerd door mannen. Dit zie je terug bij het gebruik van quotes, waarbij mannen tweemaal zo veel gequote worden dan vrouwen (Shoemaker & Reese, 2013). Daarbij benadrukken Ross & Carter (2011) dat mannen naar voren worden gebracht als nieuwsonderwerpen, woordvoerders en experts en vrouwen als ooggetuigen. Aan vrouwen wordt naar hun persoonlijke ervaring met een bepaald onderwerp gevraagd, in plaats van het geven van een autoritair perspectief. Er rijst een probleem op als mannen binnen dominante verhalen op de eerste plaats worden gezet als onderwerp en bron. Mannen worden in een actieve functie geduwd, en vrouwen moeten het doen met hun passieve functie. Terwijl binnen de samenleving er ontelbaar vrouwen met eigen bedrijven zijn of een hoge functie bekleden binnen gemeentes. Ross zegt hier het volgende over:

If what we see and read and hear are men’s voices, men’s perspectives, men’s news, then women continue to be framed as passive observers rather than active citizens, despite the factual evidence to the contrary, which shows, for example, the high incidence of women-owned start-up businesses or the number of women councillors. To be sure, women’s occupation of decision-making positions is considerably less than that enjoyed by men, but their marginalization in the local press as business people, professionals, politicians, even as member of the public, is hard to understand without using a gender-based analysis which suggests that women’s invisibility in the press is a consequence of a deliberate strategy which denies women’s authority to speak. (Ross, 2007, p. 467)

Overigens stelt Ross (2007) tevens dat er wel degelijk zaken zijn veranderd binnen de maatschappij die samenhangen met het feminisme en de manier waarop de maatschappij denkt. Maar het tempo van deze veranderingen is langzaam.

2.2.3 Gender en journalistieke nieuwsagenda

Mannelijke waarden spelen mee bij nieuwselectiecriteria (Armstrong, 2004; Ross & Carter, 2011; Shoemaker & Reese, 2013). Op voorpagina’s van kranten werd lange tijd hard nieuws boven zacht nieuws geprefereerd. Hierbij wordt mannelijkheid als

rationeel en sterk gedefinieerd en vrouwelijkheid als intuïtief, zwak, gepassioneerd en emotioneel. Nieuwsselectiecriteria worden grotendeels door mannen gedefinieerd, waardoor onderwerpen die belangrijk voor vrouwen zijn vergeten worden. De focus lag hierdoor meer op hard nieuws dan op zacht nieuws (Carter et al., 1998; Holland, 1998; Ross, 2009, 2010).

De gender van de redactiechef heeft invloed op de indeling van een krant (Craft & Wanta, 2004). Kranten met een hoog percentage vrouwen in leidinggevende functies neigen naar meer positief nieuws. Dit heeft wellicht te maken met mannelijke leidinggevendenden die vasthouden aan traditionele nieuwswaarden. Binnen deze waarden wordt er meer gefocust op negatief nieuws als conflict en geweld. Vrouwen in leidinggevende functies bij een krant moedigen een positief geluid aan en behandelen mannelijke en vrouwelijke verslaggevers hetzelfde (Craft & Wanta, 2004). Deuze (2002) stelt tevens dat er een significant verschil te zien is bij mannelijke en vrouwelijke verslaggevers en de onderwerpen die zij toegewezen krijgen. De samenstelling van werknemers (man/vrouw) op een nieuwsredactie heeft invloed op de content die geproduceerd wordt door deze redactie. Vrouwen en mannen krijgen bepaalde verhalen toegewezen op basis van hun gender (Zoch & VonSlyke Turk, 1998; Ross, 2007). Vrouwen krijgen onderwerpen toegewezen met betrekking tot gezondheid en onderwijs (Desmond & Danilewicz, 2010; Melin-Higgins, 2004; North, 2009; van Zoonen, 1998). Mannen richten zich meer op onderwerpen met betrekking tot sport, crime en nieuwe media. Opvallend is dat vrouwelijke journalisten die werkzaam zijn in meer patriarchale regio's als het Midden-Oosten of Azië zich meer focussen op politieke onderwerpen (Ross & Carter, 2011).

Vrouwelijke journalisten krijgen kansen en beoefenen nieuwe vormen van journalistiek door de opkomst van digitale media, stelt Franks (2013). Ze zijn meer als freelancers gaan werken en kunnen hun eigen merk worden door het gebruik van sociale media. Vrouwelijke journalisten blijven zichzelf heruitvinden, via blogs en buitenlandcorrespondentjournalistiek.

2.2.4 De rol van gender binnen buitenlandjournalistiek

Vanaf het begin van de 20^e eeuw vindt op de nieuwsredacties een verandering plaats in de hiërarchie. Meer vrouwen gaan journalistiek studeren en komen op een redactie terecht (Steiner, 2005). Daarbij stijgt sinds de jaren 90 het aantal vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Ondanks deze veranderingen, zijn er nog plekken –

meestal niet-westers - waar vrouwen moeten strijden tegen een kritische massa en waar een cultureel vooroordeel tegen hen bestaat (Franks, 2013). Dit komt naar voren in hoofdstuk 4. Persoonlijkheidskenmerken van vrouwen worden hier fundamenteel anders van aard gezien dan die van mannen. Zo worden mannelijke journalisten als meer professioneel gezien dan vrouwelijke journalisten. Het werk van vrouwelijke journalisten wordt gekenmerkt door hun vrouwelijkheid. Vrouwelijke buitenlandcorrespondenten worden becommentarieerd op hun uitstraling: hun kleding, haar en stem worden meer benadrukt dan die van hun mannelijke collega's. Vrouwelijke buitenlandcorrespondenten vinden dit lastig (Chambers et al., 2004). Vrouwen worden gebruikt om vrouwelijke en mannelijke kijkers aan te trekken, zo bevestigt Steiner (2005). Vooral vrouwelijke oorlogsverslaggevers stellen dat zij te maken hebben met discriminatie en seksisme.

Gender en oorlogsverslaggeving

Sinds een aantal jaar kunnen vrouwelijke journalisten hun stem meer uiten via oorlogsverslaggeving. Het aantal vrouwelijke oorlogsverslaggevers is toegenomen (Franks, 2013). Correspondenten die verslag doen van conflicten of oorlogen moeten daarbij uitdagingen aangaan met betrekking tot hun fysieke veiligheid, incidenten en ontvoeringen door vijandelijke troepen. 2014 was het gevaarlijkste jaar voor vrouwelijke journalisten, nog nooit zijn er zoveel vrouwelijke verslaggevers opgepakt of ontvoerd. In 2014 zaten wereldwijd in totaal 221 journalisten vast, met name in Egypte, China, Eritrea, Turkije en Iran. In de zomer van 2014 werden in Iran alleen al tien vrouwen gearresteerd die als journalist werkzaam waren (Opzij, 2015). De problemen waar vrouwelijke correspondenten mee te maken hebben kunnen deels worden verklaard vanuit hun gender. Deze risico's krijgen meer media-aandacht en worden door journalisten ook steeds meer openlijk erkend (McLaren, 2013). Hier hebben vrouwelijke journalisten moeite mee. Dit zou namelijk hun kwetsbaarheid benadrukken – iets waarmee ze niet geassocieerd willen worden. Tevens vindt er een verandering plaats binnen de berichtgeving van conflicten. Er wordt meer geschreven over de menselijke kant (human interest) van de strijd dan het gevecht zelf. Dit resulteert in een nieuw journalistiek werkveld voor vrouwen, aangezien zij meer empathisch zijn en meer oog hebben voor het humane (Prentoulis, Tumber & Webster, 2005).

Vrouwen kunnen hun verschil in gender meenemen om een bredere dimensie te

bieden aan buitenlandjournalistiek in het algemeen en oorlogsverslaggeving in het bijzonder. Zo kunnen zij de stemmen van lokale vrouwen laten horen, op een manier die voor een mannelijke buitenlandcorrespondent vrijwel onmogelijk is (Slier, 2013). Zonder vrouwelijke buitenlandcorrespondenten, zullen ervaringen van vrouwen in dat desbetreffende land niet naar boven komen (Barker, 2012 in Ryan, 2012). Vrouwelijkheid is een belangrijk ingrediënt geworden binnen oorlogsverslaggeving (van Zoonen, 1998). Lyse Doucet van de BBC omschrijft hoe vrouwelijke buitenlandcorrespondenten een nieuw type gender, namelijk de 'derde gender' gebruiken en kunnen opereren buiten de gebaande paden (Doucet, 2012 in Franks, 2013). Met 'derde gender' wordt bedoeld dat de verslaggever noch als vrouw, noch als man wordt gezien (Sell, 2004). Dit verduidelijkt Pedelty (1997, p.20):

Women war correspondents, therefore, represent a liminal and "un-natural" presence, blurring the borders between the dominant gender categories, roles, and scripts. As a result, their presence threatens those whose identities are predicated upon the clean segregation of that which is constructed as feminine (pacifistic, receptive and moral).

In de vorige paragrafen is duidelijk geworden wat wordt verstaan onder journalistiek in het algemeen en buitenlandjournalistiek in het bijzonder en welke vormen daarin worden onderscheiden. Daarbij is oorlogsverslaggeving aan bod gekomen. Waar het journalistieke werkveld eerder werd bezet door blanke mannen van middelbare leeftijd, hebben (jonge) vrouwen inmiddels hun intrede in dit werkveld kunnen maken. Vrouwen krijgen daarbij een stem binnen buitenlandjournalistiek.

2.3 De vrouwelijke buitenlandcorrespondent

In bovenstaande paragrafen zijn de concepten journalisten, de buitenlandcorrespondent en gender besproken. In deze paragraaf worden deze concepten samengevoegd. Om de invloed van gender op het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten te onderzoeken, moet namelijk dieper worden ingegaan op vrouwelijke buitenlandcorrespondent en op de geschiedenis van hen.

2.3.1 De vrouwelijke buitenlandcorrespondent van nu

Het bekritisieren van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten begint na 9/11. Deze gebeurtenis wakkerde een internationaal debat in de nieuwsmedia aan, waarbij het met name draaide om de capaciteiten van vrouwen om een oorlog te verslaan. Zij zouden zichzelf hier meer dan hun mannelijke collega's mee in gevaar brengen. Vrouwen hebben inmiddels tot de top van buitenland- en oorlogsverslaggeving kunnen klimmen (Chambers et al., 2004). Ze werken vanaf gevaarlijke plekken en doen hetzelfde werk als hun mannelijke collega. De toename van het aantal vrouwelijke buitenlandcorrespondenten weerspiegelt ook een trend bij nieuwsorganisaties om meer te werken met freelancers.

Vrouwelijke verslaggevers zijn regelmatig het doelwit op plekken waar geen geldige wet is en waar de strijd wordt gevoerd met geweren. Als er iets gebeurt, verzwijgen vrouwen dit vaak omdat ze juist een onderdeel van deze machocultuur willen uitmaken (Chambers et al., 2004). Betastende handen worden geaccepteerd als onderdeel van het werk. Dit gebeurt met name op plekken waar Westerse vrouwen als minderwaardig worden gezien. Deze ongewenste intimiteiten komen vooral voor in conflictgebieden. *NRC*-verslaggever Bette Dam is hier een voorbeeld van. Zo omschrijft ze dat het gevaar in conflictgebieden met name in *warlords*, mannen met teveel macht, lag. Zo besprak een *warlord* met Bette's tolk op welke verschillende manieren hij haar van achteren zou nemen (Opzij, 2015). Vrouwelijke journalisten hebben de neiging om hun kaken stijf op elkaar te houden en door te werken, tenzij seksuele intimiteiten verslechteren (Chambers et al., 2004). Dit benadrukt *Propublica*-correspondente Kim Barker (in Ryan, 2012, p. 2) tevens: "I can't ever remember sitting down with my female peers and talking about what had happened, except to make dark jokes, because such stories would make us seem different from the male correspondents, more vulnerable."

Discussie

Binnen de genderwetenschap is een discussie gaande over de relatie tussen de journalistieke beroepspraktijk en de gender van buitenlandcorrespondenten. Sommige academici stellen dat er soms juist wordt gekozen voor een vrouwelijke buitenlandcorrespondent, omdat het makkelijker zou zijn voor een vrouw om bepaalde informatie naar boven te krijgen (Franks, 2013; Hannerz, 2012; Roshita, 2012 in McLaren, 2013; Steiner, 2005; Ross, 2010). Echter, er zijn er ook journalisten die te maken hebben gehad met leidinggevendenden die niet geloven in het uitzenden van

vrouwelijke buitenlandcorrespondenten (Mathews, 2012 in McLaren 2013), en vooral bezorgd zijn om wat vrouwelijke buitenlandcorrespondenten kan overkomen op het gebied van ongewenste intimiteiten (Chambers et al., 2004; Susman, 2012 in McLaren, 2013; Ryan, 2012). Gomez Licon (2012 in McLaren, 2013) benadrukt daarnaast dat zij het idee heeft dat redacteuren haar er soms van weerhielden om voorpaginaverhalen te maken. Binnen samenlevingen met diepgewortelde gendernormen hebben vrouwelijke buitenlandcorrespondenten moeite om toestemming van hun redacteuren te krijgen om onderzoek te doen voor een verhaal, tenzij er een mannelijke collega meegaat om bijvoorbeeld ambtenaren te interviewen (Storm, Hannah & Williams (2012) in McLaren, 2013).

Daarbij bestaat er nog een verschil in de wijze waarop over vrouwelijke en mannelijke correspondenten wordt gedacht. Vrouwelijke buitenlandcorrespondenten worden over het algemeen als meer gevoelig gezien dan mannelijke correspondenten (Hogenberg, 1995). Daarbij becommentariëren vrouwelijke buitenlandcorrespondenten het machismo van hun mannelijke collega's (Hannerz, 2012). Hannerz (2012) stelt dat de gender van een correspondent weinig uitmaakt, het draait om de professie zelf. Ook al zien mannelijke en vrouwelijke correspondenten zichzelf van als van dezelfde professionele soort, het zijn de genderopvattingen in de samenleving waar ze werkzaam zijn die het verschil maken tussen mannen en vrouwen. Deze genderopvattingen maken dat er verschillend wordt gedacht over mannen en vrouwen. Ze hebben invloed op wat correspondenten kunnen doen, waar ze kunnen komen en hoe ze samenwerken met mensen. Zo heeft het vrouw-zijn in het Midden-Oosten een voordeel omdat een vrouw daar naast journalist, zich ook kan mengen tussen de lokale vrouwen, op een manier die onmogelijk is voor mannen. Gourley (2007) stelt daarentegen dat vrouwelijke buitenlandcorrespondenten tot de jaren negentig gediscrimineerd werden en er jaren nodig waren om het traditionele journalistieke landschap te veranderen.

Pretty girl in a flak jacket

De kritiek op de aanwezigheid van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten – met name vanuit gevestigde mannelijke correspondenten - begint na de uitzending van BBC-correspondent Kate Adie in 1980. Deze claimden dat er nu een *pretty girl in a flak jacket*-syndroom is, waarbij aantrekkelijke jonge vrouwen er op uit worden gestuurd om oorlogen te verslaan (Franks, 2013). Dit zou meer kijkcijfers genereren.

Sommige vrouwelijke buitenlandcorrespondenten kwamen zelf in het nieuws door de combinatie van hun werk en gender. Een voorbeeld hiervan is journaliste Yvonne Ridley, die in 2002 door de *Sunday Express* naar Islamabad werd gestuurd. Ten tijde van haar werk in Afghanistan werd zij gevangen genomen door de Taliban. Na haar vrijlating ontving zij vijandige berichten omdat ze zichzelf en haar collega's in gevaar zou hebben gebracht. Ze werd onder andere veroordeeld voor het nemen van onnodige risico's omdat ze een alleenstaande moeder met een achtjarige dochter was (Chambers et al., 2004). In verschillende onderzoeken lag de focus op de moeilijkheden die vrouwen ervaren met het vinden van een balans tussen hun persoonlijke en familielevens en de journalistieke routine (Beasley & Gibbons, 2003; Bradley, 2005; Chambers et al. 2004; Robinson, 2005). Vrouwelijke buitenlandcorrespondenten die hun leven op het spel zetten worden als onverantwoordelijk gezien naar hun familie. Dit komt voort uit de traditionele genderopvattingen die bestaan over vrouwen, waarbij ze onderdanig zijn en alleen nuttig zijn binnen het huishouden (Chambers et al., 2004). Journaliste Christiane Amanpour (in Chambers et al., 2004, p. 213) benadrukt de professionele rol benodigd als buitenlandcorrespondent: "I am dedicated to my work and I hope I can do it in a way that it does not take away too much from my family." Bovenstaande informatie wordt in hoofdstuk 4 uitgebreid naar voren.

2.4 Conclusie

In de vorige paragrafen is getracht de thema's vrouwelijke buitenlandcorrespondenten en het journalistieke werkveld te duiden. Een buitenlandcorrespondent kan gezien worden als specialist en de aanwezigheid in het desbetreffende land draagt in die zin bij aan de kwaliteit van het nieuws dat hij of zij produceert (De Swert & Wouters, 2011). Het duurde een tijd voordat vrouwen volledig worden geaccepteerd binnen het journalistieke werkveld (Franks, 2013). Inmiddels bezetten vrouwen een groot deel ervan (Steiner, 2005). Het aantal vrouwelijke buitenlandcorrespondenten stijgt en krijgt een stem binnen de oorlogsverslaggeving. Gender, de sociale-, culturele- en psychologische invulling van het man- of vrouw-zijn, heeft invloed op het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Een vrouwelijke buitenlandcorrespondent zou makkelijker bepaalde informatie naar boven te krijgen (Franks, 2013; Hannerz, 2012; Roshita, 2012 in McLaren, 2013; Ross, 2010; Steiner, 2005). Sommige vrouwelijke correspondenten worden alleen als potentieel slachtoffer van verkrachting gezien (Chambers et al., 2004; Susman, 2012 in McLaren, 2013; Ryan, 2012).

Dit onderzoek zal antwoord geven op de vraag: *Beïnvloedt gender het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten, en zo ja, hoe?* In hoofdstuk vier wordt dieper op deze vraag ingegaan. De uiteindelijke conclusie staat in hoofdstuk vijf beschreven.

3. Methoden van onderzoek

In het methodegedeelte wordt de verantwoording van het onderzoek toegelicht, waarbij inzicht wordt geboden in de uitvoering van de resultaten. Het hoofdstuk begint met een uiteenzetting van de hoofd- en deelvragen. Daarna wordt beargumenteerd waarom gekozen is voor een kwalitatieve onderzoeksmethode en het diepte-interview. Vervolgens biedt dit hoofdstuk inzicht in de dataverzameling. Tenslotte komen de operationalisering en de betrouwbaarheid van het onderzoek aan bod.

3.1 Onderzoeksvraag en deelvragen

De onderzoeksvraag die in dit onderzoek centraal staat is:

Beïnvloedt gender het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten en zo ja, hoe?

Deze hoofdvraag bestaat uit twee deelvragen:

- Welke voor- en nadelen ondervinden vrouwelijke buitenlandcorrespondenten van hun gender bij het uitvoeren van hun werk?
- In hoeverre koppelen de vrouwelijke buitenlandcorrespondenten deze zaken aan hun gender?

Het doel van dit onderzoek is meer inzicht te bieden in de culturele en maatschappelijke ontwikkelingen die samenhangen met de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten en deze ervaring te koppelen aan aspecten die te maken hebben met gender.

3.2 Kwalitatief onderzoek

De centrale onderzoeksvraag is van beschrijvende aard, het onderzoek richt zich namelijk op het beschrijven van de perspectieven van de respondenten. Voor dit onderzoek is daarom gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode die tot doel heeft uitspraken te doen over de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Binnen kwalitatief onderzoek worden theorie en literatuur gebruikt om verschillende gezichtspunten te ontwikkelen en een vraagstelling te formuleren (Boeije, 2014). Literatuuronderzoek speelt namelijk bij kwalitatief onderzoek een grote rol: "Het plaatst het onderzoek in een (multi)disciplinair kader, bakent het

onderzoek af, zorgt voor aansluiting bij actuele ideeën en discussies, belicht facetten waaraan de onderzoeker niet had gedacht, reikt begrippen aan, kan vooroordelen van de onderzoeker zichtbaar maken, laat zien welke antwoorden er al op vragen bestaan, enzovoort” (Boeije, 2005, p. 46-47). De afbakening van dit onderzoek zit in de keuze voor literatuur over gender en buitenlandjournalistiek. Tevens zit deze afbakening in de keuze voor de respondenten. De respondenten kunnen de onderzoeken op nieuwe ideeën of inzichten brengen. Het gaat vooral om inzichten en minder om harde onderbouwde feiten (Baarda, 2014).

Het doel van dit onderzoek is het in kaartbrengen van verschillende visies van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Om deze reden is kwantitatief onderzoek afgefallen. Als de onderzoeksvraag smal is en het is duidelijk wat er wordt verwacht, wordt gekozen voor kwantitatief onderzoek (Baarda, 2014). In kwantitatief onderzoek kiezen de onderzoekers namelijk een theorie om hypothesen uit af te leiden. Deze hypothesen worden door middel van waarnemingen getoetst. Via gestandaardiseerde meetinstrumenten doen de onderzoekers waarnemingen bij een groot aantal onderzoekseenheden. Deze eenheden zijn meestal getallen, meestal in de vorm van een datamatrix (Baarda, 2014). Deze waarnemingen worden gekwantificeerd en de hypothesen worden door middel van statistiek bevestigd of verworpen. Het doel is echter niet bepalen of een waarneming juist is. In dit onderzoek staat het geven van een beschrijving en analyse van de respondenten centraal, waardoor een kwalitatieve methode geschikter is. Beschrijvend onderzoek kenmerkt zich onder andere door een probleemstelling in de vorm van een precieze vraag, een afgebakend fenomeen en representatieve onderzoeksresultaten voor een bepaald sociaal fenomeen (Swanborn, 2004).

De werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten staat centraal en het doel is deze ervaring te beschrijven en dieper in te gaan op de voor- en nadelen van hun gender tijdens het uitoefenen van hun werk. Daarom zijn de waarnemingen per eenheid zeer intensief en zijn de resultaten afgeleid uit thema's die ontleend zijn aan de interviews. In de woorden van Pope & Mays (1995, p. 43 in Boeije, 2014):

“Kwalitatieve onderzoeksmethoden zijn strategieën voor de systematische verzameling, organisatie en interpretatie van tekstueel materiaal dat is verkregen door gesprekken of observaties met het doel concepten te ontwikkelen die ons helpen om sociale verschijnselen in hun natuurlijke context te begrijpen met de nadruk op

betekenissen, ervaringen, en gezichtspunten van alle betrokkenen.”

Er is dus gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode boven een kwantitatieve onderzoeksmethode. Er bestaat een grote diversiteit binnen de praktijk van het kwalitatieve onderzoek (De Boer & Smaling, 2011; Bosch, 2012; Grbich, 2013; LaRossa, 2012; in Boeije, 2014). Over het algemeen bestaan er twee varianten. Bij de ene variant wordt er gefocust op de kenmerken van taal en communicatieprocessen. Bij deze variant horen onder anderen de discoursanalyse, de inhoudsanalyse en de conversatieanalyse. De discoursanalyse onderzoekt taaluitingen op hun politieke lading (van den Berg, 2004); bij een inhoudsanalyse worden mediateksten geïnterpreteerd en bij de conversatieanalyse wordt taal tijdens een gesprek geanalyseerd (Boeije, 2014). Deze analyses zijn niet van belang voor dit onderzoek. In dit onderzoek staat de andere variant centraal waarin de betekenissen die mensen toekennen aan gebeurtenissen in hun dagelijks leven getracht worden te begrijpen. De ervaringen die de respondenten tijdens het uitoefenen van hun werk hebben meegemaakt zijn voor dit onderzoek van belang. Het gaat erom wat zij meemaken en welke impact dit op hen heeft gehad. In hoeverre hebben zij voor- of nadelen van het vrouw-zijn ervaren? Wat deed dit met hen? Hoe omschrijven zij deze ervaring? Wat betekent dit dat zij dit zo voelen? Dit wordt ook wel de interpretatieve benadering genoemd. Aangezien in de sociale wetenschappen mensen worden bestudeerd, moet daarom ook inzicht worden geboden in leef- en denkwerelden, overwegingen, argumenten, motieven en gedragingen (Kleemans, Korf & Staring, 2008). Sociale verschijnselen worden onderzocht. Een onderdeel van de resultaten is dan ook het beschrijven van het bestudeerde verschijnsel: vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Binnen dit onderzoek wordt het verband beschreven tussen gender en de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Is er een verband? En zo ja, is dit verband positief of negatief? Verschilt dit per correspondent? Op basis van de gevonden verschillen en overeenkomsten tussen correspondenten wordt bekeken of er patronen te ontdekken zijn. Deze kunnen het begin zijn van een theorie die verklaart waarom een verschijnsel is zoals het is. Het zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat de ene vrouwelijke buitenlandcorrespondent te maken heeft met ongewenste intimiteiten en een ander niet. Uiteindelijk blijkt dat de ene correspondent werkzaam is in een land waar sterke gendersegregatie heerst. Dit zou het verschijnsel – waarom heeft de ene buitenlandcorrespondent wel te maken met ongewenste intimiteiten en de ander niet -

kunnen verklaren.

3.3 Het kwalitatieve diepte-interview

In dit onderzoek is gekozen voor de onderzoeksmethode kwalitatief interview. In het kwalitatieve interviews is de interviewer het voornaamste instrument. Kwalitatief interviewen is een vorm van informatieverzameling waarbij wordt uitgegaan van de onderzoeksvraagstelling (Evers, 2007).

Binnen dit onderzoek wordt de betekenis van Maso (1987, p.63 in Boeije, 2014) aangehouden van het interview:

“Een gespreksvorm waarin een persoon – de interviewer – zich bepaalt tot het stellen van vragen over gedragingen, opvattingen, houdingen en ervaringen ten aanzien van bepaalde sociale verschijnselen, aan één of meer anderen – de participanten of geïnterviewden – die zich voornamelijk beperken tot het geven van antwoorden op die vragen.”

Er is sprake van rijke data wanneer de antwoordmogelijkheden van tevoren niet vastliggen en er dus veel informatie naar boven komt. Rijke data geven details en voorbeelden zodat er begrepen kan worden wat er is verteld. Zo komt naar voren hoe processen verlopen, welke werkwijzen er zijn, hoe men daarover denkt, hoe men ermee omgaat, welke relaties er bestaan, wat afwijkt en wat normaal is (Boeije, 2014).

Kwalitatief interviewen is een relevante methode voor dit onderzoek omdat bij dit onderzoek de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten centraal staat. Daarbij geven interviews de onderzoeker de mogelijkheid om over het sociale leven te leren in de taal en vanuit de ervaring van de participanten – in dit geval vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Participanten kregen de mogelijkheid hun verhaal te vertellen, hun kennis over te dragen en hun perspectief te verduidelijken (Hesse-Biber & Leavy, 2006).

Interviews zijn ingedeeld naar vorm. Criteria hiervoor zijn de formulering en de volgorde van de vragen, de antwoordkeuze en de mate van structurering vooraf van de inhoud. Bij dit onderzoek is gekozen voor het semi- of half-gestructureerde interview omdat zaken in dit type interview niet helemaal opengelaten worden, maar er gewerkt werd naar aanleiding van een lijst met onderwerpen en vragen (Bryman, 2012). Er is gebruik gemaakt van een zogeheten topiclijst, die de richting aangaf binnen het

interview. De vragen en antwoorden lagen van tevoren niet vast, maar de onderwerpen wel (Gilbert, 2008). Op deze manier werd er opengestaan voor eventuele verrassingen. Dit type interview wordt ook wel het non-directieve interview genoemd. De interviewer trad weinig sturend op en ging mee in de gedachtestroom van de geïnterviewden (Hulshof, 2013). Dit heeft zich geuit in openhartige gesprekken. Op deze manier heeft de interviewer geprobeerd de leefwereld van de respondenten te doorgronden. De respondenten hadden hierin ruimte om hun beleving over het onderzoeksonderwerp weer te geven en hierover uit te wijden (Evers, 2007).

Op basis van literatuuronderzoek is de topiclijst gespecificeerd en uitgebreid. De vragen zijn zo open mogelijk gesteld. Reden hiervoor is dat er zo spontane informatie kan vrijkomen. Bovendien heeft de onderzoeker de respondenten aangemoedigd om onderliggende gedachten, normen en waarden bloot te leggen door door te vragen. Er is geen sprake geweest van respondenten die niet gewend waren om hun gevoelens om te zetten in woorden, zeker als het intieme zaken betrof. Mensen willen sociaal wenselijke gedrag vertonen; dat is in dit onderzoek niet het geval geweest. Er is niet teveel informatie blootgegeven over de focus van het interview, anders zouden de respondenten zeggen wat de interviewer wil horen. De interviewer was tijdens dit onderzoek te allen tijde relaxed en zelfverzekerd en toonde interesse in de respondent (Gilbert, 2008).

3.4 Respondenten

Binnen dit onderzoek staat de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten centraal. Er zijn vrouwelijke buitenlandcorrespondenten (vanaf nu respondenten genoemd) geïnterviewd zodat door deze interviews hun ervaringen met hun gender en werk naar boven kunnen komen. Er is gekozen voor *purposive sampling*, er wordt specifiek gezocht naar geschikte personen en deze personen hebben relevante kenmerken. Deze wijze is vooral effectief bij een bepaald cultureel domein met experts (Tongco, 2007).

In totaal zijn er elf respondenten afkomstig uit Nederland en België geïnterviewd. Zij waren de afgelopen tien jaar of zijn momenteel werkzaam in het buitenland. Ervan uitgaande dat er na tien interviews verzadiging optreedt, beperkt dit onderzoek zich tot elf interviews. Bij het uitkiezen van de respondenten is diversiteit belangrijker dan representativiteit. De respondenten zijn of waren werkzaam in

verschillende landen. Tevens zijn of waren zij werkzaam voor verschillende media (krant en televisie). Deze vrouwen zijn gevonden via het eigen netwerk bij de Volkskrant. Respondenten Sacha Kester, Natalie Righton en Marjolein van de Water zijn gevonden door samen te werken met de chef van de buitenlandredactie van de Volkskrant, Bert Lanting. Lisa de Bode kwam naar voren door het boek dat zij schreef over haar tijd in Saoedi Arabië (De Stille Revolutie). Daarbij is gebruik gemaakt van de correspondentenkaart van De Buitenlandredactie (debuitenlandredactie.nl) voor de overige respondenten. Omdat verschillende landen van belang zijn voor verschillende ervaringen, zijn van deze kaart respondenten gekozen. Deze zijn benaderd via Twitter en vervolgens gemaild met het Volkskrant-mailadres. Kysia Hekster, Miriam Mannak, Marthe van der Wolf, Liza Jansen, Fernande van Tets en Eva de Valk zijn op deze manier gevonden. Eva de Valk wees weer op haar studievriendin Fleur de Weerd. Omdat diversiteit belangrijk is, is gekozen voor jongere en oudere vrouwen. Dit bracht verschillende ervaringen naar boven. Sacha Kester, Natalie Righton en Fleur de Weerd zijn face-to-face gesproken. Het doel voor de overige interviews was om een medium (Skype) te vinden waardoor de respondenten op een makkelijke manier konden communiceren, zodat de respondenten zich konden concentreren op de vragen die gesteld werden. Het voordeel van online interviewen is dat respondenten dit vanuit hun huis, danwel in Nederland, danwel in het buitenland kunnen doen (Gilbert, 2008). Bijna alle respondenten hebben ingestemd met het vrijgeven van uitspraken. Alleen Lisa de Bode wilt de thesis eerst inzien, voordat deze op andere plekken dan de bibliotheek van de Erasmus Universiteit verschijnt. Onderstaand schema geeft een overzicht van de verschillende respondenten.

Naam	Medium	Land en periode	Datum interview	Plaats interview
Sacha Kester	<i>De Volkskrant</i>	India en Pakistan, 2000-2004	31 april 2014	redactie van de Volkskrant
Natalie Righton	<i>De Volkskrant</i>	Afghanistan, Kabul, 2010-2013	1 mei	openbare lunchplek
Marjolein van de Water	<i>De Volkskrant</i>	Zuid-Amerika, Rio da Janeiro, juni 2012-	29 mei 2014	Skype

		heden		
Kysia Hekster	<i>NOS</i>	Rusland, 2008-2012	19 juni 2014	Skype
Lisa de Bode	<i>Freelance De Tijd, Huffington Post, Al Jazeera</i>	Midden-Oosten, Saoedi Arabië en Egypte, 2011	5 juni 2014	Skype
Miriam Mannak	<i>De Persdienst, De Tijd</i>	Zuid-Afrika, 2013-heden	3 juli 2014	Skype
Marthe van der Wolf	<i>VOA News</i>	Ethiopië, augustus 2012-heden	4 juli 2014	Skype
Liza Jansen	<i>Freelance De Standaard</i>	Engeland, Londen, juni 2013-heden	2 juli 2014	Skype
Eva de Valk	<i>Freelance NRC Handelsblad, NRC.NEXT, De Groene Amsterdammer, Tijdschrift voor Marketing, DWDD</i>	San Francisco, Amerika, mei 2012-september 2014	27 januari 2015	Skype
Fernande van Tets	<i>Freelance De Persdienst, Trouw, De Groene Amsterdammer, The Economist online</i>	Beirut, Libanon, oktober 2011-heden	23 januari 2015	Skype
Fleur de Weerd	<i>Freelance Trouw, De Tijd, VPRO, BNN-VARA, BNR, Nieuwsuur</i>	Kiev, Oekraïne, februari 2014-januari 2015	30 januari 2015	Openbare lunchplek

3.5 Operationalisering

Voor dit onderzoek zijn de onderzoeksvormen kwalitatief onderzoek en het kwalitatieve diepte-interview gebruikt. De respondenten waren elf vrouwelijke buitenlandcorrespondenten, namelijk Sacha Kester, Natalie Righton, Marjolein van de Water, Kysia Hekster, Lisa de Bode, Miriam Mannak, Marthe van der Wolf, Liza Jansen, Eva de Valk, Fernande van Tets en Fleur de Weerd. De interviews duurden tussen de 30 en 45 minuten. De concepten uit de onderzoeksvragen die het belangrijkste zijn voor het beantwoorden van deze vragen en geoperationaliseerd moeten worden, zijn de voor- en nadelen van de gender van de vrouwelijke buitenlandcorrespondent tijdens het doen van haar werk. Er wordt gewerkt met een trechtervorm. De theorie loopt van breed (journalistiek/buitenlandcorrespondent) naar specifiek (gender/vrouwelijke buitenlandcorrespondent). Dit zie je terug in de topiclijst. Zo gaan de eerste vragen over de loopbaancarrière van de correspondent en vervolgens wordt ingegaan op het journalistieke werkveld en de man-vrouwverhouding daarin. Er is gekozen voor open vragen om zo ruimte te laten bij de respondenten. Vervolgens wordt gevraagd naar de voor- en nadelen en wordt hier dieper op ingegaan. Het verschilt per respondent hoeveel er verteld wordt. Zo hadden sommige respondenten al boeken geschreven over hun ervaringen en ook hadden sommigen ervaring met interviews over dit onderwerp, terwijl anderen er compleet blanco in gingen. Vooral voor deze laatste categorie zou terug kunnen worden gevallen op de laatste stellingen, die hieronder vermeld staan. Deze kunnen dienen als inspiratie voor de buitenlandcorrespondent en vereisen het vormen van een mening over de gebruikte literatuur.

Uit onderstaande stellingen wordt gekozen:

Sinds een aantal jaar kunnen vrouwelijke journalisten hun stem meer uiten via oorlogsverslaggeving. Het aantal vrouwelijke oorlogsverslaggevers is toegenomen. (Franks, 2013) / Door de opkomst van digitale media krijgen vrouwelijke journalisten meer kansen en kunnen zij een nieuw journalistiek werkveld bezetten/ Vrouwen blijven zichzelf heruitvinden, onder andere via buitenlandcorrespondentie (Franks, 2013) / Aangezien journalistiek en media het politieke bewustzijn vormen, moeten vrouwelijke stemmen ook gehoord worden (Slier, 2013) / Vrouwen kunnen hun verschil in gender meenemen om een bredere dimensie te bieden aan oorlogsverslaggeving (Slier, 2013) / Vrouwelijke verslaggevers hebben de neiging zich binnen hun werk meer te richten op kwesites die te maken hebben met het leven van vrouwen. Ze richten zich meer op een human interestkant van het verhaal (Chamber,

Steiner & Fleming, 2004) / Er is sprake van genderongelijkheid in het journalistieke werkveld. Vrouwen blijven een minderheid (Volz en Lee, 2013).

Historische ontwikkelingen hebben nog steeds invloed op de erkenning die vrouwen al dan niet krijgen (Ross & Carter, 2011) / Mannelijke waarden spelen mee bij nieuwsselectie (Ross & Carter, 2011) / Vrouwelijke buitenlandcorrespondenten kunnen een nieuw type gender, namelijk 'de derde gender' aannemen en opereren buiten de gebaande paden (Doucet, 2012 in Franks, 2013) / Vrouwelijke verslaggevers zijn regelmatig het doelwit van ongewenste intimiteiten (Matloff, 2007) / Als er iets gebeurt op het gebied van ongewenste intimiteiten, verzwijgen vrouwen dit omdat ze juist onderdeel van een machocultuur willen uitmaken (Matloff, 2007) / Het journalistieke werkveld wordt nog steeds door mannen gedomineerd (Mangun, 2011).

Uitvoering interviews

In totaal zijn er elf interviews afgenomen. De interviews varieerden tussen de 30 en 50 minuten. Voor deze duur is gekozen zodat er een vertrouwensband kan ontstaan. Deze kan nodig zijn bij het praten over ervaringen met betrekking tot gender, zeker als deze negatief zijn. Na een half uur treedt verzadiging op. De interviewer had een leidersrol en liet vooral de geïnterviewde aan het woord. Hiervoor is gekozen omdat het om de ervaring van de respondent draait. Daarbij heeft de interviewer geen mening en volledige instemming met alle uitspraken van de respondent. Het is een voordeel dat de interviewer een vrouw is, aangezien vrouwen meer de mogelijkheid hebben dan mannen om 'echte' ervaringen van andere vrouwen tijdens het interview naar boven te krijgen (Hamberg & Johansson, 1999, p. 25): "It has, at times, been argued that female interviewers are more able (than men) to access the 'real' experiences of other women in an interview situation."

3.6 Thematische analyse

Nadat de interviews afgenomen waren, zijn deze getranscribeerd. Alles wat de respondent heeft gezegd, is letterlijk getranscribeerd. Zo kon er gemakkelijk teruggevallen worden op quotes van de correspondenten. Tijdens de interviews komt de interviewer gaandeweg op ideeën. Dit betekent dat de informatie die voortkomt uit de interviews kan worden gelabeld. Deze vorm van thematische analyse komt voort uit de *grounded theory* (Wester en Peters, 2004).

De omschrijving van Bogdan en Biklen (1992, in Boeije, 2014, p. 92) van analyseren is

als volgt:

Data analysis is the process of systematically searching and arranging the interview transcripts, fieldnotes, and other materials that you accumulate to increase your own understanding of the mind to enable you to present what you have discovered to others. Analysis involves working with data, organizing them, breaking them into manageable units, synthesizing them, searching for patterns, discovering what is important and what it is to be learned, and deciding what you will tell others.

De analyse vergroot dus het inzicht van de onderzoekers in hun onderwerp. Hierdoor kunnen de onderzoeksvragen beantwoord worden en de resultaten gerapporteerd worden. Voor het analyseren van de interviewtranscripten is gekozen voor een thematische (interpretatieve/kwalitatieve) inhoudsanalyse, aangezien de nadruk ligt op taal en communicatieprocessen (Houtkoop & Koole, 2000 in Boeije, 2014). De interviewtranscripten werden gebruikt om tot bepaalde thema's te komen (Boeije, 2014). Ook werden persoonlijke ervaringen in kaart gebracht.

Fases

Er zijn een aantal fases in de thematische analyse doorlopen. In het kader van de navolgbaarheid is elke stap nauwkeurig omschreven, zodat een andere onderzoeker precies hetzelfde onderzoek kan uitvoeren (Burnard, 1991). Tijdens de eerste fase zijn er na elk interviews notities gemaakt over de meest opvallende zaken van het interview. Daarbij zijn de overlappingsen en verschillen van andere correspondenten genoteerd. Tijdens fase twee werden de transcripten en notities grondig doorgelezen. Het doel hiervan was om de data te leren kennen en de leefwereld van de correspondent te begrijpen. Bij fase drie werden de transcripten wederom gelezen en alle verschillende thema's die gevonden werden, werden genoteerd. Deze fase wordt ook wel open coderen genoemd (Strauss, 1987), dit wordt op een vrije manier gedaan. Elk interview begon met een inleidend stuk over het journalistieke werkveld waarin de correspondent werkzaam is of was. Hierbij kwam de man-vrouwverhouding binnen het werkveld direct aan bod. Vervolgens kwam de positie van de vrouwelijke correspondent binnen dit werkveld naar voren. Dit leidde uiteindelijk tot haar ervaringen tijdens het uitoefenen van haar werk. De interviews werden afgesloten met

de volgende uitspraken uit de literatuur. Zie onderstaand schema van het open coderen.

Thema	Hoeveel correspondenten noemen het
Man-vrouwverhouding journalistieke werkveld	11
Berichtgeving	11
Oorlogs- en conflictverslaggeving	6
Risico's	3
Rolmodellen	1
Opdrachtgever	4
Algemeen correspondentschap	2
Digitale werveldwind	1
Ongewenste intimiteiten	11
Derde gender	6
Vrouw-zijn	11
Genderrollen	11
Emoties	1
Cultuur	3
Kledingvoorschriften	4
Vrouwen daar	7

Vervolgens werd bij fase 4 bovenstaande lijst van thema's nogmaals bekeken. Er werden hoofd- en subthema's gekozen. De thema's die het meest aan bod kwamen, werden sowieso gebruikt. Daarbij werd gekeken naar welke thema's nodig zouden zijn voor de beantwoording van de onderzoeksvragen. De overige thema's werden

geschrapt. Het doel hiervan was om gelijksoortige thema's samen te voegen en te verdelen in bredere thema's. Dit wordt ook wel axiaal coderen genoemd (Strauss, 1987). Onderstaand schema laat de definitieve lijst van thema's zien.

Hoofdthema	Subthema	Subsubthema
Journalistiek	Berichtgeving	Human interest Vrouwelijke bronnen
	Oorlogsverslaggeving	
	Man-vrouwverhouding	
	Opdrachtgever	
Gender	Voordeel gender	Derde gender Toegang tot vrouwen Spelen met vrouwelijkheid
	Nadeel gender	Niet serieus worden genomen Ongewenste intimiteiten
Cultuur	Kledingvoorschriften	

Fase vijf bestond uit het nogmaals checken van de lijst met hoofd- en subthema's. Overeenkomende thema's werden geschrapt en er werd een uiteindelijke lijst gemaakt. Er werd gezocht naar een kernthema dat centraal stond. Andere begrippen waren hiermee verbonden. Binnen dit onderzoek is het kernthema gender. Tijdens fase zes werden de transcripten nogmaals gelezen met de uiteindelijke themalijst ernaast. Er werd besloten of de thema's alle interviews coveren. Het coderen begint bij fase acht. Elk transcript werd gecodeerd aan de hand van de themalijst. Elke categorie staat voor een andere kleur waardoor het onderscheid tussen de thema's duidelijk aangegeven werd. Tijdens fase negen werd elk gecodeerd gekleurd onderdeel uit de transcripten geknipt en samengevoegd. Hierdoor zijn losse bestanden gemaakt die elk bestaan uit één categorie.

Fase tien bestond uit het schrijfproces. De losse uitspraken werden samengevoegd tot een bepaalde mening. Het belangrijkste wat de onderzochten meedelen over de onderzoeksvragen werd genoteerd. Dit wordt ook wel selectief coderen genoemd (Strauss, 1987). Thema's werden geselecteerd en ook de verhaallijnen die hierbij hoorden. Tijdens fase elf werd besloten om de data te linken aan de literatuur.

Op deze manier onstond een combinatie van eigen bevindingen en de literatuurbevindingen.

3.7 Betrouwbaarheid onderzoek

Objectiviteit is een belangrijk element bij onderzoek. Het draait hierbij om recht doen aan het object van onderzoek (Maso & Smaling, 1998 in Boeije, 2014). Het streven was zo veel mogelijk binnen de probleemstelling van het onderzoek te weten te komen over het onderwerp van onderzoek (Smaling, 2012 in Boeije, 2014). De conclusies en de bevindingen die uit het onderzoek voortkomen, representeren de sociale realiteit op een zo goed mogelijke manier (Tijmstra & Boeije, 2011 in Boeije, 2014). De uitkomsten van dit onderzoek zullen aannemelijk zijn. Dit wordt gerealiseerd door intersubjectiviteit na te streven (Boeije, 2014). Door middel van betrouwbaarheid en validiteit wordt gestreefd naar bovengenoemde objectiviteit. Bij betrouwbaarheid ligt de nadruk op de precisie van de meetinstrumenten of dataverzameling: "Wanneer sprake is van betrouwbare methoden van dataverzameling, zal herhaling van de waarnemingen tot een gelijke uitkomst moeten leiden indien hetgeen we meten onveranderd is gebleven" (Boeije, 't Hart & Hox, 2009, in Boeije, 2014, p. 150). Bij kwalitatief onderzoek komt deze gelijke uitkomst niet altijd voor en de methode moet dan ook goed navolgbaar zijn. De waarnemingen moeten hierbij zo min mogelijk worden beïnvloed door niet-systematische of toevallige fouten. Onder validiteit wordt verstaan dat er gemeten wordt wat beoogd is te meten. Het waarnemen, meten, wordt hierbij juist benoemd. Het draait om de interpretatie van waarnemingen en om de theorie.

Er bestaan enkele nadelen bij het doen van kwalitatief onderzoek, stelt Boeije (2014). Er wordt gewerkt met een flexibele methode van dataverzameling. Een ander zal bijvoorbeeld de topiclijst anders gebruiken. Dit is daarentegen een passend gegeven van kwalitatief onderzoek: op deze manier kan de onderzoeker zich beter aanpassen

aan de situatie van de respondenten, waardoor de validiteit verhoogt omdat er beter kan worden waargenomen wat er beoogd wordt waarte nemen. Desalniettemin kan dit ertoe leiden dat de betrouwbaarheid, het herhalen van metingen, lastig te bewerkstelligen is (Boeije, 2014). Een tweede nadeel is dat de onderzoeker onderdeel uitmaakt van het meetinstrument. Deze kan zich verliezen in de onderzochte sociale situaties. Hierdoor kunnen waarnemingen keer op keer een bepaalde richting opgaan en dit kan een bedreiging zijn voor de validiteit. Daarom wordt het gebruik van de flexibele methode - in dit geval het kwalitatieve diepte-interview met een inhoudsanalyse - gerapporteerd. Een andere bedreiging bij dit type onderzoek is dat respondenten de neiging hebben hun gedrag te veranderen zodra ze weten dat ze deelnemen aan een onderzoek. De laatste bedreiging bij kwalitatief onderzoek is het niet gestandaardiseerde analyseproces, dat invloed heeft op de interpretaties van de onderzoekers.

4. Resultaten

Dit hoofdstuk is opgesteld aan de hand van drie hoofdthema's. Deze thema's komen voort uit de analyse van de interviews. Gender staat centraal binnen dit onderzoek. Naast gender zijn er nog twee andere hoofdthema's voortgekomen uit de literatuur en de analyse van de interviews: Journalistiek en cultuur. Deze hoofdthema's bestaan uit een aantal subthema's. Onder gender vallen genderrollen, derde gender, vrouw als lustobject en ongewenste intimiteiten. Onder journalistiek vallen de man-vrouwverhoudingen in het journalistieke werkveld, berichtgeving (vrouwelijke bronnen en human interest), oorlogsverslaggeving en opdrachtgever. Onder cultuur valt het subthema kledingvoorschriften binnen de desbetreffende cultuur waar de respondent werkzaam is of was. Per hoofdthema worden de resultaten gepresenteerd. De invloed van gender op de werkwijze van de respondenten staat daarbij centraal. De resultaten worden ondersteund met uitspraken van de respondenten.

4.1.1 Gender: Toegang tot vrouwen

In deze paragraaf wordt het hoofdthema gender toegelicht. Hieronder vallen alle gendergerelateerde praktijken. Gender, de sociale, culturele en psychologische invulling van het man- of vrouw-zijn kan invloed hebben op de werkervaring van de vrouwelijke buitenlandcorrespondent. Geslacht of sekse, verwijst enkel naar biologische en fysieke kenmerken. Inmiddels kunnen vrouwen kiezen om vrouwelijk te zijn. Dit kan gezien worden als een *performance*. Bij de stereotypes van de vrouwelijke rol die binnen een samenleving bestaan, draait het hierbij dus om de betekenis die een samenleving geeft aan het man- of vrouw-zijn. Deze betekenis kan per cultuur verschillen. Deze verschillen zijn uit de interviews duidelijk naar voren gekomen. Zo bestaat er in landen als India en Afghanistan meer gendersegregatie dan in landen als Engeland of Zuid-Afrika. In deze eerste landen hebben vrouwelijke journalisten meer last van het vrouw-zijn tijdens het doen van hun werk.

De elf respondenten beaamen dat bij het doen van hun werk, hun gender – hun sociale rol - meespeelt. In de theorie komt naar voren dat het makkelijker is voor een vrouwelijke buitenlandcorrespondent om bepaalde informatie naar boven te krijgen (Franks, 2013; Hannerz, 2012; Roshita, 2012 in McLaren, 2013; Ross, 2010; Steiner, 2005). Dit komt overeen met de uitspraken van de respondenten, die stellen dat zij hun vrouw-zijn zelfs konden inzetten bij hun werk. Bijvoorbeeld bij het interviewen van

andere vrouwen. Op deze manier kunnen zij de stemmen van vrouwen laten horen op een manier die voor een mannelijke correspondent moeilijker is. In elk interview komt dit naar voren. De respondenten zeggen hier het volgende over:

“Je hebt als vrouw natuurlijk toegang tot andere vrouwen, en vrouwen en kinderen waar mannelijke collega’s niet bij konden komen. En in India gaat dat nog wel, maar in Pakistan en Afghanistan is dat volkomen gesloten. Je komt het vrouwenverblijf niet in als man. Dus dat dat is een enorm voordeel. Dat is 50% van een samenleving waar je dus wél toegang tot krijgt.” (Sacha Kester, India en Pakistan)

“Je hebt toegang tot een groep die voor mannen moeilijker toegankelijk is. Als Remco (collega) een verhaal wil doen over vrouwen die worden uitgehuwelijkt of verkracht zijn, zijn ze veel huiveriger om met hem te praten dan met mij, gewoon omdat ik een vrouw ben.” (Fernande van Tets, Libanon)

Gender in het Midden-Oosten werkt in het voordeel van de respondent, zoals Sacha Kester en Fernande van Tets uitleggen, omdat een vrouw zich daar kan mengen tussen lokale vrouwen. En dit geldt niet alleen voor het Midden-Oosten, maar voor bijna elk land. Vrouwen voelen zich op hun gemak bij andere vrouwen, en hier kan de correspondent haar voordeel uit halen. De stemmen van Arabische vrouwen en Moslima’s kunnen gehoord worden op een manier die voor mannelijke buitenlandcorrespondenten lastig is. Het is moeilijk voor mannen om bijvoorbeeld in het vrouwenbedrijf te komen en als dit lukt, dan voelen vrouwen zich minder snel op hun gemak bij mannelijke correspondenten. Zonder vrouwelijke buitenlandcorrespondenten in oorlogsgebieden, zullen ervaringen van vrouwen in het desbetreffende land niet naar boven komen (Barker, 2012 in Ryan, 2012). Het toegang hebben tot vrouwelijke bronnen is dan ook het grootste voordeel dat gender voor de respondenten met zich meebrengt.

4.1.2 Gender: Spelen met vrouwelijkheid

Een ander voordeel van het vrouw-zijn dat wordt genoemd door de respondenten is het spelen met hun vrouwelijkheid, in interactie met anderen. Vijf van de elf respondenten beaamen dat ze gebruik maken van hun gender als zij iets voor elkaar willen krijgen tijdens het doen van hun werk. Dit correspondeert met een uitspraak

van West & Zimmerman (1987), die stellen dat iemands gender vooral iets is dat iemand uitoefent in interactie met anderen. Dit is een groot voordeel van gender dat de respondenten ook aankaarten:

“Je merkt dat het makkelijker is om een interview te krijgen met een hoge pief als je een beetje lief lacht. Maar dat is ook weer tricky aan het feit dat het lukt als je speelt met die vrouwelijkheid. Je wilt niet dat dat de reden is dat je dat interview krijgt. Je wilt gewoon op hetzelfde niveau behandeld worden als dat ‘ie een man zou behandelen.” (Liza Jansen, Engeland)

“Zo werkt de wereld. Als je jong bent, je ziet er leuk uit en je glimlacht veel, dan helpt dat. Ik denk hier misschien nog wel meer dan in andere landen.”
(Fernande van Tets, Libanon)

Dit ‘lief lachen’ komt overeen met de *performance* van Butler (1986). Deze *performance*, optreden, bestaat uit lief lachen en soms zelfs flirten. Hier wordt dus gebruik gemaakt van stereotype vrouwelijke eigenschappen. Dit kwam al binnen de literatuur naar voren waarin eigenschappen werden genoemd die bij vrouwelijkheid passen en door een samenleving als vrouwelijk worden gezien. Deze eigenschappen zijn onder andere meisjesachtig zijn en flirten. Hier bevestigen de respondenten een stereotiep beeld dat binnen samenlevingen over vrouwen bestaat. Ook vertellen sommige respondenten dat ze zich dommer voordoen dan dat ze zijn om iets voor elkaar te krijgen. Dit heeft bij plekken als legerposten in hun voordeel gewerkt. Hier omarmen de respondenten hun vrouwelijkheid dus, en ze maken er dankbaar gebruik van. De literatuur is veelal negatief over de invloed van gender op de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Het spelen met vrouwelijkheid is een positief aspect hiervan.

4.1.2 Gender: Derde gender

Een ander voordeel van gender dat sterk naar voren komt binnen de interviews, is het derde gender. Met derde gender wordt binnen dit onderzoek bedoeld dat vrouwelijke buitenlandcorrespondenten binnen bepaalde gebieden niet als man en niet als vrouw worden gezien. Dat houdt in dat individuen niet binnen het heersende beeld dat bestaat van mannen en vrouwen passen. Lokale mensen zien je als een soort aliën. Door je als vrouw anders op te stellen, worden mannen in streng gelovige landen tevens toegankelijk. Die zien je namelijk niet als volledige vrouw. De respondenten

gedragen zich niet zoals de vrouwen die lokale mannen kennen. Hier past tevens de *performance* van Butler bij. Dit is het geval in landen als Saoedi-Arabië, Afghanistan, Oekraïne. Lisa de Bode, Natalie Righton, Fernande van Tets en Fleur de Weerd beamen dit. De respondenten zeggen hier het volgende over:

“Op een gegeven moment zei een van mijn vertalers “Jij bent geen man, dat zien we wel, maar je bent ook niet echt een vrouw. Je bent iets er tussenin.” Ik zei maar waarom dan? Hij zei “omdat jij je niet gedráágt als een vrouw zoals wij dat kennen.” Dat zorgde ervoor dat veel Afghanen in de omgangsvormen oprecht verward waren om met mij om te gaan.” (Natalie Righton, Afghanistan)

“Je past niet in de lokale categorieën, maar je wordt ook niet aangezien als de vrouw, je krijgt ook niet de categorie toebedeeld die je thuis hebt dus. En daar kun je heel handig en efficiënt gebruik van maken. Je kunt mensen aanspreken op een manier die andere vrouwen niet kunnen.” (Lisa de Bode, Saoedi-Arabië)

Dit correspondeert met een uitspraak van Lyce Doucet: “Vrouwelijke buitenlandcorrespondenten kunnen een nieuw type gender, namelijk ‘het derde gender’ aannemen en opereren buiten de gebaande paden (Doucet, 2012 in Franks, 2013). Bovendien komt dit overeen met een uitspraak van Pedelty (1997, p.20):

“Women war correspondents, therefore, represent a liminal and un-natural presence, blurring the borders between the dominant gender categories, roles, and scripts. As a result their presence threatens those whose identities are predicated upon the clean segregation of that which is constructed as feminine (pacifistic, receptive and moral).”

Zoals Natalie Righton al aankaartte, wordt een vrouwelijke buitenlandcorrespondent gezien als iets tussen een man en een vrouw in. Daar kan heel goed gebruik van worden gemaakt bij bijvoorbeeld interviews. Binnen samenlevingen met strenge gendernormen hebben vrouwelijke buitenlandcorrespondenten daardoor toegang tot mannen en vrouwen. Dit komt overeen met de besproken theorie.

4.1.4 Gender: Niet serieus genomen

Naast de voordelen van gender, benadrukken de respondenten tevens de nadelen. De nadelen komen hierbij overeen met stereotypes. Dit zijn het niet serieus genomen worden en ongewenste intimiteiten. Het niet serieus genomen worden komt bij zes van de elf respondenten naar voren. Dit uit zich met name in het feit dat sommige mensen niet met de respondenten wilden praten of hun geen hand wilden geven. Dit laatste kan overigens cultuurgerelateerd zijn. De respondenten zeggen hier het volgende over:

“Je wordt ook soms níet serieus genomen. Dat is echt heel vervelend als je samen met een groep mannelijke collega’s iemand interviewt en dat jij nooit wordt aangewezen om een vraag te stellen, en als je jezelf dan ertussen wurmt om toch een vraag te stellen, níet wordt aangekeken en geen direct antwoord krijgt.” (Sacha Kester, India en Pakistan)

“Het gebeurt ook als ik met een mannelijke fotograaf ben. Die fotograaf heeft er niets mee te maken, die stelt niet eens vragen, die is helemaal niet aan het interviewen. Die zit alleen maar te wachten tot ik klaar ben of hij maakt wat foto’s tijdens het interview. Dan gaan ze zich tot hem richten, en dat is dan omdat ik een vrouw ben.” (Marjolein van de Water, Brazilië)

“Sommige mensen willen echt niet met je praten omdat je vrouw bent. Een paar weken geleden was ik tijdens een sneeuwstorm bij het leger met een Syrisch vriendinnetje. En toen zeiden ze ‘Nee we laten jullie er niet door. Misschien als jullie twee anderen waren, maar jullie zijn vrouw dus jullie hebben een licht hart.’” (Fernande van Tets, Libanon)

De respondenten hebben binnen samenlevingen met diepgewortelde gendernormen moeite met het doen van hun werk. Dit komt overeen met de literatuur hierover. Ook al zien mannelijke en vrouwelijke correspondenten zichzelf van dezelfde professionele soort, het zijn de genderopvattingen in de samenleving waar ze werkzaam zijn die het verschil maken tussen mannen en vrouwen. Deze opvattingen hebben invloed op wat correspondenten kunnen doen, waar ze kunnen komen en hoe ze samenwerken met mensen (Hogenberg, 1995). Dit zie je terug bij de respondenten. Vaak kon een respondent uiteindelijk haar vraag wel stellen, maar wordt haar mannelijke collega beantwoord. Ze heeft er wel voor gezorgd de informatie te krijgen die ze nodig had. Dit

zorgt ervoor dat de respondenten zich minderwaardig voelen. Wel moet hierbij een kanttekening worden geplaatst. De respondenten waren of zijn werkzaam in een andere cultuur, waar anders wordt omgegaan met man-vrouwverhoudingen en het als normaal wordt gezien dat een vrouw onderdanig is. Desalniettemin is het een trieste uitkomst dat meer dan de helft van de respondenten niet serieus wordt genomen tijdens het doen van haar werk. Het is meer dan 40 jaar geleden dat er wetten werden ingevoerd voor de basis van politieke- en social rechten voor mannen en vrouwen. Gendergelijkheid is een mensenrecht en moet gelden binnen elke samenleving. De respondenten moeten binnen bepaalde samenlevingen vechten tegen de culturele vooroordelen die tegen hen bestaan.

4.1.5 Gender: Ongewenste intimiteiten

Binnen dit thema vallen seksueel getinte opmerkingen, seksueel beladen gebaren, handtastelijkheden, gluren en opdringerig gedrag van mannen met ongewenste intimiteiten bedoeld. Zo komt bijvoorbeeld naar voren dat de mannelijke bronnen die de respondenten benaderen voor hun verhaal, alleen maar 's avonds in hun hotelkamer willen afspreken. Vijf respondenten hebben te maken gehad met seksuele intimidatie. Dit zijn Marjolein van de Water, Natalie Righton, Sacha Kester, Marthe van der Wolf en Fernande van Tets. De respondenten zeggen hier het volgende over:

“Mannen die de weg versperren zodat je er omheen moet, auto's die stoppen met rijden, naast je blijven rijden, ja het is een heel vrouwonvriendelijk land.”
(Natalie Righton, Afghanistan)

“'s Avonds om half 11 ofzo of 11 uur, wij liggen te slapen, krijg ik ineens een sms'je van een man die ik die dag interviewde: 'Ik zit nu in het Marriott Hotel, kom je ook langs.' Ik dacht: *What the fuck?* Ik heb gewoon een serieus gesprek met jou gevoerd.” (Natalie Righton, Afghanistan)

“Je wordt echt vol geraakt waar het niet de bedoeling is: Het is niet met de elleboog langs je bil ofzo, het is gewoon een hand vol in je kruis.” (Sacha Kester, India en Pakistan)

Er moet hier wel een kanttekening geplaatst worden. Respondenten die te maken

hebben gehad met ongewenste intimiteiten, waren werkzaam in niet-westerse landen als Brazilië, Afghanistan, India en Pakistan, Ethiopië en Libanon. Respondenten die werkzaam waren of zijn in de overige landen, hebben hier niet mee te maken. Waar de respondenten het meest mee te maken hebben, zijn mannen die dingen naar hen roepen en hen aanstaren.

“In een gevangenis voelde je je als vrouw geïntimideerd. Die mannen roepen dan ook allerlei seksuele dingen naar je. Dat gaat best wel ver. Dus dan was ik niet echt bang, want er kon niet echt iets gebeuren. Maar ik had wel een heel ongemakkelijk gevoel, wat ook niet weggaat. Dat gaat pas weg als je buiten staat.” (Marjolein van de Water, Brazilië)

In het theoretisch kader is al behandeld dat vrouwelijke verslaggevers regelmatig het doelwit zijn van ongewenste intimiteiten. Dit komt tevens sterk naar voren bij de interviews. In de literatuur komt tevens naar voren dat als er iets gebeurt op het gebied van ongewenste intimiteiten, vrouwen dit verzwijgen omdat ze juist onderdeel van een machocultuur willen uitmaken. Dit ervaren de respondenten niet. Binnen de interviews komt overigens wel een verhaal naar voren van een – onbekende - correspondentente in Kiev, die daar is verkracht door een gerenommeerde journalist. Er werd haar vervolgens verteld dit te verzwijgen, omdat dit haar reputatie niet ten goede zou komen. Overigens komt in de literatuur veel terug over seksueel geweld en vrouwelijke journalisten. Last van seksuele intimidatie hadden de respondenten wel, maar geen van hen is verkracht. Hier wil ik wederom benadrukken dat het een trieste uitkomst is dat de respondenten te maken hebben met ongewenste intimiteiten. Dit kan en mag niet gebeuren in de wereld van nu. Er wordt uitgeroepen dat gendergelijkheid zo belangrijk is, maar nog lang niet overal wordt dit nagestreven.

Wat overigens wel overeenkomt met de literatuur, is de mannelijke collega van de respondent. Vaak worden er mannen meegestuurd als een situatie te onveilig is (McLaren, 2013). Zo zijn Sacha Kester, Natalie Righton en Marthe van der Wolf vaak met mannen op stap. Ze zeggen hier het volgende over:

“Wat wel helpt is er een mannelijke collega op afsturen. ‘Kunt u niet meer zo naar mijn echtgenote kijken?’ En dan zijn ze stil.” (Sacha Kester, India en Pakistan)

“Mannen die voor je de weg versperren, auto’s die stoppen met rijden, naast je blijven rijden. Het is een heel vrouwonvriendelijk land. Mijn fotograaf Ton en mijn vertaler zeiden ‘dat valt wel mee’. En ik zei ‘dat gebeurt als jullie er niét bij zijn.’ Dus ik ga in mijn eentje door deze straat lopen en zij bleven dus achter me staan. Letterlijk ál die mannen stopten met wat ze aan het doen waren en ze staarden naar me. En als we langer door zouden lopen dan komen ze op een gegeven moment naar me toe of gaan ze me de weg versperren of aan je zitten plukken alsof je een soort vreemde aliën bent.” (Natalie Righton, Afghanistan)

Natalie Righton kaart hier een interessant gegeven aan. Zij vertelt namelijk dat haar fotograaf en ton en haar vertalen de vrouwonvriendelijkheid in Afghanistan niet opmerkten, dat dit wel zou meevallen. Vervolgens bewijst Natalie dat dit niet zo is. Hierdoor wordt duidelijk gemaakt dat genderopvattingen binnen een samenleving diepgeworteld zijn en vanzelfsprekend zijn geworden. De fotograaf en vertaler denken er niet bij na dat een Nederlands vrouwelijke journalist een nadeel kan ervaren van haar vrouwelijkheid, omdat dit in Nederland minder voorkomt.

4.2.1 Journalistiek: Man-vrouwverhouding

Binnen het thema journalistieke werkveld komt allereerst de man-vrouwverhouding in het land waar de respondenten werkzaam zijn of waren naar voren. Bij iets meer dan de helft van de respondenten is deze verhouding gelijk, Sacha Kester geeft het volgende aan:

“Niet opvallend meer mannen of vrouwen neuh, dat was wel evenredig verdeeld. Ook dertigers en veertigers hoor, maar de freelancers dat waren voornamelijk twintigers. Maar er zaten ook oudere journalisten met hele gezinnen. Mannen met kinderen, vrouwen met kinderen.” (Sacha Kester, India en Pakistan)

In de overige vijf gevallen blijken mannelijke correspondenten te overheersen binnen het journalistieke werkveld. Dit is onder andere het geval bij Natalie Righton, die in Afghanistan één van de weinige vrouwelijke correspondenten was.

“In een bar, als je ergens binnenkwam kon je meestal heel snel raden wie wat deed. De kans dat een vrouw journalist was, was toch aanzienlijk klein.” (Natalie

Righton, Afghanistan)

Deze overheersing van mannelijke correspondenten is tevens het geval bij Kysia Hekster in Rusland, Marthe van der Wolf in Ethiopië, Lisa de Bode in Saoedi-Arabië en Eva de Valk in De VS.

Bij het merendeel van de respondenten is de verhouding tussen mannelijke en vrouwelijke journalisten gelijk. Deze uitkomst komt niet overeen met de besproken literatuur waarin wordt gesteld dat vrouwen nog steeds een minderheid zijn binnen het journalistieke werkveld. Uit mijn onderzoek blijkt echter dat dit niet zo is. Uit recente cijfers (Shemoves, 2011) blijkt dat in Nederland 30% van de journalisten vrouw is, tegenover 70% van de mannen. De respondenten suggereren echter dat dit aantal gelijk is. Dit is een opvallende uitkomst, omdat het echte aandeel dus niet overeenkomt met het beeld dat de vrouwelijke correspondenten hebben van de verhouding.

Uit de citaten blijkt echter wel dat de de man-vrouwverhouding per land verschilt. Volz & Lee (2013) bevestigen de disbalans in de man-vrouwverhouding. Zij stellen dat er nog steeds sprake is van genderongelijkheid in het journalistieke werkveld. Ondanks toename, vormen vrouwen volgens Volz en Lee (2013) een minderheid in het werkveld. Dit komt overeen met de recente cijfers die ik eerder noemde. Dit staat tegenover hetgeen de respondenten aangeven. Dit kan afhankelijk zijn van het gebied waar de correspondenten werkzaam zijn. In het Midden-Oosten, Ethiopië, Rusland en De Verenigde Staten zijn meer mannelijke correspondenten werkzaam. Dit zijn landen waar over het algemeen meer conflicten voorkomen. Binnen conflictgebieden voeren mannelijke correspondenten de boventoon, dit kaartte Natalie Righton ook al aan. San Francisco is geen conflictgebied, maar hier draait het om tech-journalistiek, vanwege Silicon Valley. Dit is dan ook een van oudsher mannelijk domein, vandaar de meerderheid van mannelijke correspondenten. Eva de Valk beaamt zelf al dat bijna alle tech-journalisten man zijn. Zij zegt hier het volgende over:

“Er waren wel iets meer mannen dan vrouwen. In de techwereld werken bijna alleen maar mannen, ook in de journalistiek die hierover gaat.” (Eva de Valk, VS)

Uit de interviews blijkt dat er een verandering plaatsvindt binnen het journalistieke werkveld. Niet alleen komen er meer vrouwen in het werkgebied, daarnaast worden de buitenlandcorrespondenten ook steeds jonger. De nieuwe groep freelancers die in

opkomst is, bestaat voornamelijk uit jonge vrouwen, vertellen de respondenten.

Fernande van Tets en Liza Jansen zeggen hier het volgende over:

“Ik denk dat er een verandering gaande is, er komen steeds meer jonge mensen en ook jonge vrouwen die het journalistieke werkveld bezetten en ook de buitenlandjournalistiek. Er is een hele shift aan de gang. De buitenlandcorrespondenten worden gewoon steeds jonger.” (Fernande van Tets, Libanon)

“Ik heb het idee dat het steeds meer een vrouwenbaan is, omdat je idealistisch moet zijn om dit te gaan doen. Vroeger was het meer in het kader van een ambassadeurschap. Je krijgt een mooi huis van de krant en het is echt een luxe leven en dat heb je nu helemaal niet meer. Je moet echt zelf je eigen winkeltje maken. Ik heb het idee dat vrouwen iets idealistischer zijn dan mannen en iets makkelijker op de bonnefooi wegvliegen.” (Liza Jansen, Londen)

Uit de theorie bleek ook dat er nieuwe types buitenlandcorrespondenten zijn ontstaan. De respondenten beamen dit. De buitenlandjournalistiek was een mannelijk domein, maar in de afgelopen 20 jaar is er een stijgende lijn te zien in het aantal vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Het merendeel van de correspondenten was werkzaam als freelancer en is eind 20. De huidige buitenlandcorrespondent is dus geen exclusieve verschijning meer van de traditionele trenchcoat dragende journalist, stellen de correspondenten. Liza Jansen stelt dat het steeds meer een baan voor vrouwen is. Concluderend kan gezegd worden dat vrouwen het helemaal niet zo slecht doen binnen de journalistiek. De vrouwelijke buitenlandcorrespondenten zien genoeg (jonge) vrouwen om hen heen die dit werk doen.

4.2.2 Journalistiek: Berichtgeving correspondent: Vrouwelijke bronnen

Het tweede thema dat onder het hoofdthema journalistiek valt is berichtgeving. Ik heb dit thema tot uiting laten komen door met de respondenten te praten over de manier waarop zij hun stukken schrijven, welke bronnen zij hierbij aanhalen (vrouwelijke bronnen vs. elitaire mannenbronnen) en op welke kant van het verhaal zij zich richten. Tevens komt de beeldvorming van een vrouwelijke correspondent naar voren. Wat opvallend is, is dat alle respondenten bewust bezig zijn met wie zij in hun verhaal aan het woord laten. Lisa de Bode en Marjolein van de Water richten zich met name op het naar voren laten komen van stemmen van vrouwen. Marjolein van de Water zegt

hierover dat zij dit belangrijk vindt en probeert dan ook – als het even kan - de mening van een vrouw in haar stuk te noemen. Marjolein van de Water zegt hier het volgende over:

“En ik vind het ook leuk als het experts zijn ofzo, om ook te kijken of er misschien een vrouw is die eh die daar net zo goed iets over kan zeggen als een man, om ook een beetje dat patroon te doorbreken dat experts altijd maar mannen zijn.” (Marjolein van de Water, Brazilië)

Marjolein van de Water kaart hier een interessant gegeven aan, namelijk dat de experts die worden opgevoerd binnen media, bijna altijd alleen maar mannen zijn. Er worden weinig vrouwen als experts opgevoerd. Hierdoor kunnen de media hegemonie in stand houden. Dit blijkt ook uit de literatuur waarin wordt gesteld dat vrouwelijke stemmen ook gehoord moeten worden aangezien journalistiek en media bewustzijn creëren (Chambers et al., 2004; Franks, 2013; Mangun, 2011; Volz & Lee, 2013). De invloed van gender komt binnen de literatuur duidelijk naar voren. Er bestaan namelijk significante verschillen bij vrouwelijke en mannelijke verslaggevers bij de selectie van hun bronnen (Glasser, 1992). Vrouwelijke journalisten gebruiken vaker vrouwen als bron, in tegenstelling tot hun mannelijke collega's. (Armstrong, 2004; Shoemaker & Reese, 2013; Zoch & VanSlyke Turk, 1998). Lisa de Bode en Marjolein van de Water zeggen hier het volgende over:

“Het is zo belangrijk om aan verantwoorde journalistiek te doen. Aan ethische journalistiek te doen en hún stemmen ook deel te laten uitmaken van die beeldvorming. En dat gebeurt heel weinig. Mijn keuze voor vrouwenstemmen is dus niet alleen ingegeven om een accuraat verhaal te vertellen, maar ook breder in het algemeen. De kwaliteit van je beeldvorming en dus de verlengde kwaliteit van je democratie kan alleen maar goed zijn, als natuurlijk hun stemmen óók deel uitmaken van de ideeën die correspondenten mee naar huis brengen.” (Lisa de Bode, Saoedi-Arabië)

De overige negen respondenten stellen echter dat met name vrouwen aan het woord laten niet het belangrijkste is. Het gaat om de veelzijdigheid van stemmen. Één van de respondenten zegt hierover het volgende:

“Ik spreek mannen en vrouwen maar ook jongeren en ouderen. En ehm van alle verschillende etnische groepen. Hoogopgeleid, laagopgeleid. Met dat soort dingen ben je wel constant bezig om een beetje een gevoel te krijgen van wat spéélt er nou?” (Natalie Righton, Afghanistan)

Uit de theorie blijkt dat vrouwelijke en mannelijke verslaggevers hun voorkeur geven aan elitaire mannenstemmen binnen de stukken die ze schrijven (Ross, 2007). Het gebruik van een mannenstem zou meer invloed hebben dan die ene wens naar meer diverse stemmen. Opvallend genoeg blijkt dit niet uit de interviews. De respondenten geven juist aan dat deze diverse stemmen van belang zijn voor een verhaal. Diversiteit blijkt het belangrijkste aspect bij het bronnengebruik van de respondenten.

4.2.3 Journalistiek: Berichtgeving correspondent: Human interest

Op voorpagina's van kranten wordt lange tijd hard nieuws boven zacht nieuws geprefereerd, een onderscheid dat al afstamt uit de tijd dat mannen dominant waren en vrouwen ondergeschikt. Mannen worden als rationeel en sterk beschouwd en vrouwelijkheid als intuïtief, zwak, gepassioneerd en emotioneel. Onderwerpen die belangrijk zijn voor vrouwen worden als minder belangrijk ervaren. De focus ligt hierdoor meer op hard nieuws dan op zacht nieuws. Traditionele mannelijke waarden zouden invloed hebben op nieuwsselectie. Liza Jansen zegt hier het volgende over:

“Ik merkte bij CNBC dat er een aantal jongens in het nieuwsteam waren die waren gewoon beter met heel snel stukjes eruit persen en op het nieuws zitten. Die waren wat nieuwsjagender dan meisjes.” (Liza Jansen, Engeland)

Vrouwelijke verslaggevers hebben de neiging om zich binnen hun werk meer te richten op kwesties die te maken hebben met het leven van vrouwen. Vijf van de respondenten geven aan dat het merendeel van de vrouwelijke journalisten zich richt op zacht nieuws, hiermee bevestigen zij dus het stereotype beeld dat is ontstaan binnen het journalistieke werkveld, dat mannen hard nieuws verslaan en mannen zacht nieuws. Vrouwen voelen zich meer aangetrokken tot human interest onderwerpen dan mannen. Die interesse zit volgens respondent Fernande van Tets in de natuur van vrouwen. Zo omschrijft zij een VN-bijeenkomst waar 40 mensen in de zaal zaten, waarvan vijf mannen. Dit correspondeert met wat er in het theoretisch kader naar

voren komt: Vrouwen brengen een andere toon en stijl met zich mee omdat zij de wereld anders ervaren en dus vanuit een ander perspectief schrijven (De Bruin, 2000; Shoemaker & Reese, 2013; Steiner, 1998; Melin-Higgins, 2004 in Ross, 2007). Vrouwelijke buitenlandcorrespondenten die zich meer richten op de human interestkant van het verhaal, maken tevens kleinere verhalen. De respondenten zeggen hier het volgende over:

“Op buitenlandredacties is er nog steeds gendersegregatie. Vrouwen schrijven over de human interest kant van een verhaal en mannen schrijven over de strijd zelf.” (Lisa de Bode, Saoedi-Arabië)

“En het kader is natuurlijk anders dan een mannelijke journalist omdat ik een vrouw ben. Dingen vallen mij op die hen niet per se opvallen. En net andersom zullen zij dingen zien die ik misschien niet zie. Maar tuurlijk, ik denk wel dat vrouw-zijn invloed heeft op je onderwerpkeuze, ja.” (Fernande van Tets, Libanon)

4.2.4 Journalistiek: Oorlogsverslaggeving

Het werk van de oorlogscorrespondent is veelal gevaarlijker en ingewikkelder en is daarom anders dan het werk van een ‘normale’ buitenlandcorrespondent. De respondenten die verslag deden van conflicten en opstanden zijn Natalie Righton in Afghanistan, Fleur de Weerd in Oekraïne, Kysia Hekster in Rusland en Fernande van Tets in Libanon. Binnen deze gebieden hebben de mannen de overhand, stellen deze respondenten. De respondenten vertellen over hun angst als ze bij een opstand een verhaal moeten maken, of als er een zelfmoordterrorist aan het werk was. Ze kaarten met name de invloed van het vrouw-zijn hierbij aan. Natalie Righton benadrukt vooral de durf-factor. Dit geeft zij als reden dat minder vrouwen in conflictgebieden werkzaam zijn:

“Het is gewoon op sommige momenten gewoon heel eng. En je moet dat wel durven. Mannen zullen eerder geneigd zijn om dat te durven dan vrouwen.”

(Natalie Righton, Afghanistan)

Conflictverslaggeving komt op de volgende manier naar voren:

“De eerste maand was het heftigst omdat het zo onverwachts was. Dat was

februari. Eerst liep de demonstratie uit de hand, daar was ik bij. Toen werd er teruggevochten, werd er geschoten, ook bij die eerste demonstratie al. De eerste twee dagen heb ik daar echt als een soort van dwaas rondgelopen.” (Fleur de Weerd, Oekraïne)

“Je wordt helemaal meegezogen in een verhaal. Ik weet af en toe dat mijn producer mij waarschuwde van eh hoeft niet, kom maar, we gaan. En dan had ze er ook gewoon gelijk in. En ik heb in Wit-Rusland wel eens meegemaakt dat ik te lang ben gebleven en inderdaad helemaal ingesloten werd en zelf moest rennen en dat was wel heel eng ja.” (Kysia Hekster, Rusland)

Oorlogs- of conflictverslaggeving vergt een andere vorm van journalistiek, vertellen de respondenten. Je moet meer op je hoede zijn en op de hoogte zijn van het conflict dat er speelt. Daarbij moet je oppassen voor bommen en beschermende kleding dragen. Zo vertelt Fleur de Weerd dat zij op een gegeven moment gestopt is met zich te richten op het conflict zelf en andere verhalen is gaan maken. Ze geeft aan dat, indien een journalist een conflict duidelijk wil uitleggen aan de lezer, juist de menselijke kant belangrijk is:

“Op een gegeven moment werden mensen om me heen neergeschoten. In combinatie met zorgen van mijn ouders en mijn vriend ben ik toen meer andere dingen gaan doen. Toen ben ik veel meer verhalen gaan maken over de angstige mensen thuis, in de ziekenhuizen en de mortuaria en dat soort dingen. Dat vond ik toen belangrijke verhalen om te maken.” (Fleur de Weerd, Oekraïne)

“Als je een conflict inzichtelijk wil maken, moet je eigenlijk veel meer bij de normale mensen zijn dan bij de, toch wel, radicale extreme die op zo’n plein staan. Het is toch maar een kleine minderheid die echt gaat schieten of vechten.” (Fleur de Weerd, Oekraïne)

Dit correspondeert met het onderzoek van Prentoulis et al., (2005) die stellen dat binnen de berichtgeving van conflicten meer aandacht is gekomen voor de menselijke kant (human interest) van de strijd. Zoals Fleur het zegt: ‘Bij de normale mensen’, in plaats van op de wapens of het gevecht. Op deze manier is het vrouwen gelukt om een

nieuw journalistiek werkveld te bezetten, aangezien zij meer empathisch zijn en meer oog hebben voor het humane. Dit is dus een positieve invloed die gender kan hebben op de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten.

4.2.5 Journalistiek: Opdrachtgever

Dat de opdrachtgever van de vrouwelijke buitenlandcorrespondent invloed kan uitoefenen op de werkervaring van deze correspondent, kwam al naar voren binnen de literatuur. Deze invloed kan negatief zijn doordat een opdrachtgever het bijvoorbeeld te riskant vindt om een vrouwelijke correspondent uit te zenden. Van de elf respondenten, hadden er zes vaste opdrachtgevers. Zij waren of zijn werkzaam bij het landelijke dagblad *de Volkskrant* en *De Tijd*. Twee respondenten werken voor de televisie, namelijk het nieuwsmedium *NOS* en *VOA*. De overige vijf respondenten werk(t)en op freelance basis. De respondenten geven aan dat zij, als vrouwelijke journalisten, te maken hebben gehad met bemoeienis van hun opdrachtgever. Uit de literatuur blijkt dat vrouwelijke buitenlandcorrespondenten toestemming zouden moeten krijgen van hun redacteuren om onderzoek te doen voor een verhaal, tenzij er een mannelijke collega meegaat om mensen met een hoge positie te interviewen. Daarbij komt dat er leidinggevendenden zouden zijn die vinden dat vrouwelijke buitenlandcorrespondenten onbekwaam voor hun werk zouden zijn, en hen daarnaast alleen als potentieel verkrachtingslachtoffer zien. Tenslotte worden vrouwelijke buitenlandcorrespondenten eerder dan hun mannelijke collega's ervan weerhouden om een bepaald verhaal te maken; dit heeft te maken met veiligheid (McLaren, 2013). De invloed van de opdrachtgever is tevens naar voren gekomen in de interviews. Het blijkt dat de opdrachtgever in sommige gevallen inderdaad invloed heeft op het werk van de respondenten. Zo zijn sommige respondenten ervan weerhouden sommige verhalen te maken, omdat dit gevaarlijk zou zijn. Dit ging met name over veiligheid. Natalie Righton zegt hiervoor het volgende:

“Hij zei “houd er rekening mee, er kan een moment zijn dat ik je eruit haal. En dat je het niet wil, maar dan moet je toch luisteren” (...) Dat is uiteindelijk niet gebeurd, ik ben zelf uiteindelijk daar weggegaan.

Maar als ik dat niet had gedaan dan denk ik uiteindelijk wel dat Bert Lanting, de chef van de buitenlandredactie, me eruit had gehaald.” (Natalie Righton, Afghanistan)

Natalie Righton kaart hiermee de macht aan die haar opdrachtgever op haar kan uitoefenen. Haar opdrachtgever kan haar terugvragen als het te gevaarlijk wordt en zij het werk niet meer trekt. Zij geeft aan dat ook al had zij dat niet gewild, dan alsnog zou Bert Lanting haar weg hebben gehaald uit het oorlogsgebied. Dit kaart Marthe van der Wolf tevens aan:

“Mijn editors hadden ook gezegd “Het is te gevaarlijk in Zuid-Sudan. We willen niet meer dat je daar in de buurt komt. Als je een verhaal doet, overleg het eerst met ons, want het mag jou niet in gevaar brengen.” (Marthe van der Wolf, Ethiopië)

Marthe van der Wolf kreeg van haar leidinggevenden geen toestemming voor een verhaal in Zuid-Sudan ten tijde van een conflict, omdat het te gevaarlijk was. Bij de overige respondenten is de invloed van de werkgever op hun werk niet ter sprake gekomen. De meerderheid van de respondenten geeft aan niet belemmerd te worden in hun werk. Zij krijgen van hun werkgever de vrijheid om zelf de situatie in te schatten. Dit is een interessante bevinding want uit de literatuur blijkt dat de opdrachtgever wel degelijk invloed heeft op het werk van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Bovendien is de literatuur negatief over de manier waarop de opdrachtgever de vrouwelijke buitenlandcorrespondent ziet. De uitkomst uit de interviews correspondeert dus niet met de literatuur. Hierin komt naar voren dat er journalisten zijn die te maken hebben gehad met leidinggevenden die niet geloven in het uitzenden van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten, omdat zij onbekwaam voor dit werk zouden zijn (Matthews in McLaren, 2013). Wat bovendien in de theorie naar voren komt is dat binnen samenlevingen met diepgewortelde gendernormen vrouwelijke buitenlandcorrespondenten moeite hebben om toestemming van hun redacteurs te krijgen om onderzoek te doen voor een verhaal, tenzij er een mannelijke collega meegaat om bijvoorbeeld ambtenaren te interviewen. Dit zie je overigens wel terug bij de respondenten. De meeste respondenten hebben wel samengewerkt met een mannelijke tolk of fotograaf. Dit wordt uit veiligheidsoverweging gedaan. Daarbij kaartte Natalie Righton aan dat haar fotograaf ook voor haar man door kan gaan. Dit is een voordeel als mannen seksistisch worden. Voor Natalie Righton werd het op een gegeven moment zelfs emotioneel te zwaar om in Afghanistan te zitten. Omdat dit een oorlogsgebied is moest ze continu op haar hoede zijn.

“Het zit toch wel de hele tijd in je achterhoofd. Dat maakt dat de stress op een gegeven moment zo hoog wordt dat het eruit moet. Toch een soort van continue alertheid en angst die je hebt. Ik noem het ook altijd oorlog onder mijn huid. Dat is een soort tintelend gevoel dat niet meer weggaat. Het is een beetje alsof jij nu op deze stoel zit en je denkt zometeen moet ik opstaan en een sprintje trekken. Kan je je dat voorstellen? Dan voel je hoe je spieren zich samenspannen van ik ga nú opstaan, ik ga nú rennen. (Natalie Righton, Afghanistan)

4.3.1 Cultuur: Kleding

De respondenten waren of zijn werkzaam in de landen Engeland, Libanon, Rusland, India, Pakistan, Afghanistan, Saoedi-Arabië, VS, Brazilië, Ethiopië en Zuid-Afrika. Uit de interviews kwam naar voren dat de desbetreffende cultuur tevens invloed heeft op de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Hierbij draait het met name om kledingvoorschriften. Deze kledingvoorschriften helpen bepaalde respondenten die werkzaam waren in landen waar sterke gendersegregatie heerste. Natalie Righton vertelt hier het volgende over:

“Ik droeg een burka eigenlijk alleen in de auto, als we door een gevaarlijk gebied heen reden (...) Zolang ik mijn mond niet opendeed, dachten veel mensen dat ik Afghaans was en begonnen ze allemaal Afghaans tegen mij te kletsen” (Natalie Righton, Afghanistan)

Wat tevens naar voren komt binnen de interviews is, dat wanneer vrouwelijke buitenlandcorrespondenten zich niet aan de kledingvoorschriften houden, dit nadelig voor hen kan werken:

“Ik moest naar Stellenbosch naar een zakelijke conferentie want ik moest iemand interviewen. Ik ben niet zo van jasje dasje. Het was een interview met een directeur van een bepaald bedrijf. Dat was best een naar interview (...) Hij keek me echt denigrerend aan van top tot teen.” (Miriam Mannak, Zuid-Afrika)

4.4 Conclusie

De man-vrouwverhouding binnen het journalistieke werkveld waar de correspondenten werkzaam zijn is bij ongeveer de helft van de respondenten gelijk en bij de andere helft niet. Dit komt overeen met de literatuur waarbinnen ook van een tweedeling sprake is. Wat de respondenten bijna allemaal aankaarten is dat er een nieuwe groep freelancers binnen de buitenlandjournalistiek in opkomst is, en dit zijn bijna allemaal jonge vrouwen. Dit correspondeert tevens met de literatuur. In de literatuur komt naar voren dat 30% van de Nederlandse journalisten vrouw is. Dit is inmiddels een groter aandeel geworden.

Alle respondenten zijn bewust bezig met wie ze aan het woord laten in hun verhaal. Deze bronnen moeten vooral divers zijn. Er zijn twee respondenten die zich focussen op vrouwelijke bronnen. Daarbij spreken zij de literatuur tegen, namelijk dat vrouwelijke journalisten eerder dan hun mannelijke collega's vrouwen als bron gebruiken. Wat wel overeenkomt met de literatuur is dat de respondenten diverse bronnen gebruiken binnen hun verhaal, en dus ook vrouwen een stem geven. Iets minder dan de helft van de respondenten focust zich op de human interestkant van het verhaal. Ze zien dit als een voordeel dat vrouwen hier oog voor hebben. Hierdoor kan een verhaal diepgaander worden. De respondenten krijgen inderdaad makkelijker informatie naar boven. Ze hebben toegang tot een groep waar de mannelijke buitenlandcorrespondenten moeizamer toegang tot hebben, namelijk vrouwen.

Twee van de respondenten hadden te maken met een opdrachtgever die invloed had op hun werk, dit waren dan ook correspondenten werkzaam in conflictgebieden. Bij de overige respondenten komt dit niet naar voren. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de respondenten hun werk op een goede manier doen en hier geen hulp van bovenaf bij nodig hebben gehad.

Bijna een derde van de respondenten gebruikt haar vrouwelijkheid om iets voor elkaar te krijgen tijdens het doen van haar werk. Dit spelen uit zich in flirten of lief lachen. Daarbij worden de respondenten in sommige landen als een tussencategorie gezien, namelijk derde gender. Hier maken zij dankbaar gebruik van.

Ook hebben de respondenten te maken met nadelen van hun gender. Meer dan de helft van de respondenten wordt wel eens niet serieus genomen. Dit uit zich in mensen die niet willen praten of geen hand willen geven. Bijna de helft van de

respondenten heeft te maken met ongewenste intimiteiten tijdens het doen van haar werk in een niet-westers land. Dit varieert van handtastelijkheden tot – in de meeste gevallen – seksueel getinte opmerkingen.

5 Conclusie

In het vorige hoofdstuk zijn de belangrijkste bevindingen gepresenteerd met betrekking tot de wijze waarop de vrouwelijke buitenlandcorrespondenten hun werk ervaren. In dit hoofdstuk worden deze bevindingen geïnterpreteerd en geduid. Hierna volgt een discussie en wordt er gekeken naar de maatschappelijke implicaties van dit onderzoek.

Deze masterscriptie geeft antwoord op de vragen: Beïnvloedt gender de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten, en zo ja, hoe? Welke voor- en nadelen ondervinden vrouwelijke buitenlandcorrespondenten van hun gender bij het uitvoeren van hun werk? En in hoeverre koppelen de vrouwelijke buitenlandcorrespondenten deze zaken aan gender?

Veel uitspraken van de respondenten komen overeen met de literatuur. Dit is het geval bij de thema's derde gender, spelen met vrouwelijkheid, ongewenste intimiteiten, toegang tot vrouwen hebben en de opkomende groep freelancers binnen de journalistiek. Een thema waar de literatuur niét overeenkomt met de ervaring van de respondenten is het bronnengebruik van de journalist. Diversiteit binnen bronnen staat voorop bij de respondenten, meer dan het gebruiken van een vrouw als stem. Tevens komt de ervaring van de respondenten niet overeen met wat er binnen de literatuur beweerd wordt over de invloed van de opdrachtgever. Binnen de literatuur wordt gesteld dat de opdrachtgever de correspondent vooral als potentieel verkrachtingslachtoffer ziet en niet gelooft in het uitzenden van de correspondent. Het merendeel ervaart namelijk geen negatieve invloed. Binnen de literatuur wordt gesteld dat vrouwen een minderheid vormen binnen het journalistieke werkveld. Dit staat tegenover hetgeen de respondenten aangeven.

Uit de interviews met de respondenten zijn drie brede thema's voortgekomen die invloed hebben op de wijze waarop zij hun werk ervaren. Dit zijn de journalistiek, gender en cultuur. Daarbij is gender het overkoepelende thema. Deze thema's vertonen veel raakvlakken met de literatuur over dit onderwerp. Het blijkt dat gender van grote invloed is op de werkervaring van de respondenten. Deze invloed is meer positief dan

negatief, blijkt uit de interviews. De positieve aspecten van gender komen erop neer dat de respondenten toegang hebben tot vrouwen. Het toegang hebben tot vrouwen is iets dat ze allemaal aankaarten. Ze hebben toegang tot een groep waar mannen veelal niet bij kunnen komen en zo kunnen zij vrouwen een stem geven op een manier die voor mannelijke buitenlandcorrespondenten onmogelijk is. Dit levert extra informatie op bij bijvoorbeeld interviews. Daarbij worden de respondenten binnen sommige samenlevingen gezien als derde gender. Vrouwelijke buitenlandcorrespondenten kunnen hier, in samenlevingen waar sterke gendersegregatie heerst gebruik van maken. Ze opereren dan als tussencategorie en hebben toegang tot lokale mannen en vrouwen, dit is voordelig bij een verhaal. Daarbij kunnen ze spelen met hun vrouwelijkheid om iets voor elkaar te krijgen. Zo wordt er veelal gebruik gemaakt van het lief lachen en een hogere stem opzetten bij het verkrijgen van moeilijke informatie of bij de toegang tot een legercheckpoint, dit is een *performance*. Dit is overigens wel een stereotype vrouwelijke eigenschap, welke gecreeërd is binnen de samenleving.

Naast positieve aspecten komen tevens negatieve aspecten naar voren waar de respondenten mee te maken hebben bij het doen van hun werk. Het grootste probleem is het niet serieus genomen worden. Zo krijgen sommigen geen hand van mannen bij het voorstellen of worden ze helemaal niet aangekeken tijdens interviews. Ook hebben de respondenten te maken met ongewenste intimiteiten. Dit komt voornamelijk neer op seksuele intimidatie. Om deze reden werken de respondenten vaak samen met mannen als collega's. Zo kan hun redacteur of fotograaf voor hun man doorgaan; dit kan nare mensen op een afstand houden. In conflictgebieden is de invloed van gender zeer negatief. Sommige gebieden zijn te gevaarlijk en de respondenten werden dan ook weerhouden om hier heen te gaan.

Waar gender geen invloed op heeft, is het bronnengebruik in de stukken die de respondenten schrijven. Zo beogen zij dat diversiteit binnen hun bronnengebruik belangrijker is dan alleen vrouwen als bron op te voeren. De respondenten kaarten aan dat experts binnen verhalen veelal mannen zijn. Dit is een trieste uitkomst. Zoals in de literatuur ook naar voren komt, is journalistiek een peiler binnen een democratie en moeten vrouwelijke experts ook gehoord worden. In de ervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten ontstaat variatie door het land waarin zij werkzaam zijn. Bij niet-westerse landen zijn de problemen groter. De respondenten koppelen bovenstaande zaken, met name de problemen, aan gender door zichzelf te vergelijken met hun mannelijke collega, die iets wel voor elkaar kreeg; door te spreken over

typische mannensituaties waar zij een nadeel ervoeren van hun gender; door hun kwetsbaarheid te benadrukken bij situaties waarbij zij te maken hadden met ongewenste intimiteiten; door over zichzelf te spreken als ‘vrouw-zijnde’ of duidelijk te benadrukken dat zij dit als een voordeel ervoeren door hun gender. Dit komt ook terug in de quotes in het resultatenhoofdstuk terug.

Uiteindelijk kan geconcludeerd worden dat over de positie van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten binnen de (buitenland)journalistiek positief gedacht kan worden. De literatuur over dit onderwerp is veelal negatief. Maar vrouwelijke buitenlandcorrespondenten ervaren voornamelijk voordelen van hun gender en tegen de nadelen zijn zij wel opgewassen. De invloed van gender op de werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten is groot. Maar deze invloed is nauwelijks negatief te noemen.

Het aantal vrouwen binnen de journalistiek groeit en in de buitenlandjournalistiek is bovendien sprake van een opkomende groep freelancers, voornamelijk vrouwen. Desalniettemin is het een treurige uitkomst dat vrouwelijke buitenlandcorrespondenten in niet-Westerse landen op sommige vlakken niet behandeld worden zoals zou moeten, gelijk aan een man (Unesco, 2009). Het zal nog lange tijd duren voor er binnen elke samenleving sprake is van gendergelijkheid.

5.1 Discussie

Dit onderzoek kent enkele beperkingen. Sommige vrouwelijke buitenlandcorrespondenten niet meer werkzaam in het werkveld. Zo was Sacha Kester tien jaar geleden werkzaam in India en Pakistan. Wellicht kan er nu, tien jaar later, het een en ander veranderd zijn in deze landen en in het journalistieke werkveld. Een andere beperking is de focus op vrouwelijke buitenlandcorrespondenten. Het gaat dan wel om hun ervaring, maar voor een duidelijker en completer beeld van de voor- en nadelen van gender, hadden tevens mannelijke buitenlandcorrespondenten ondervraagd kunnen worden. Aan de andere kant biedt dit onderzoek nieuwe informatie omdat er voorheen nog nooit gefocust is op de werkervaring van vrouwelijke Nederlandse en Belgische correspondenten. Er is meer academische kennis over dit veld uitgekomen.

Als er van de literatuur uitgegaan zou moeten worden, zouden vrouwelijke buitenlandcorrespondenten voornamelijk een nadeel ervaren van gender tijdens het doen van hun werk. Dit is niet het geval geweest. Dit kan een maatschappelijke

implicatie met zich meebrengen. In de inleiding kwam al naar voren dat er nog nooit zoveel vrouwen in de media werken, maar nog steeds wordt er gebruik gemaakt van vrouwelijke stereotypes in de media. Volgens een Unesco-rapport uit 2009 zal het nog 75 jaar duren voordat er sprake is van gendergelijkheid binnen media. Dit is ook logisch als er gekeken wordt naar de academische literatuur over dit onderwerp. Het zit in een maatschappij verweven dat er van vrouwen in de meeste samenlevingen bepaalde zaken worden verwacht (Lemish, 2008). Lemish (2008) stelt dat de media belangrijk zijn in dit constructieproces aangezien er binnen de media representaties van mannelijk –en vrouwelijkheid worden geproduceerd en verspreid. Hierop kunnen vrouwelijke buitenlandcorrespondenten met hun werk inspelen. Er zal meer – grootschalig – onderzoek moeten worden gedaan naar de daadwerkelijke werkervaring van vrouwelijke buitenlandcorrespondenten en journalisten. Daarbij is het van belang om recente bronnen aan te halen, aangezien er de afgelopen jaren heel wat veranderd is binnen het journalistieke werkveld. Door het bestuderen van deze werkervaring kan de hedendaagse cultuur begrepen worden. Dit zal een positiever beeld met zich meebrengen. Een beeld dat uiteindelijk naar gendergelijkheid kan leiden.

Literatuurlijst

- Allan, S., & Zelizer, B. (2004). *Reporting war: Journalism in wartime*. New York: Routledge.
- Archetti, C. (2012). Which future for foreign correspondence? London foreign correspondents in the age of global media. *Journalism Studies*, 13(5-6), 847-856. doi: 10.1080/1461670X.2012.664352.
- Armstrong, C. L. (2004). The influence of reporter gender on source selection in newspaper stories. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 81(1), 139-154. doi: 10.1177/107769900408100110.
- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek!* Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Berg, H. van den (2004). Discoursanalyse in praktijk. *Kwalon*, 76(9).
- Boeije, H. R. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Amsterdam: Boom onderwijs.
- Bryman, A. (2004). *Social research methods*. Oxford: Oxford University Press.
- Burnard, P. (1991). A method of analysing interview transcripts in qualitative research. *Nurse education today*, 11(6), 461-466. doi:10.1016/0260-6917(91)90009-Y.
- Butler, J. (1986). Sex and gender in Simone de Beauvoir's *Second Sex*. *Yale French Studies*, 72, 35-49.
- Chambers, D., Steiner, L., & Fleming, C. (2004). *Women and journalism*. Londen: Routledge.
- Cohen, B. (1967). *Mass communication and foreign policy*. New York: Free Press.
- Corner, J., & Harvey, S. (1991). *Enterprise and heritage: Crosscurrents of national culture*. Psychology Press.
- Craft, S., & Wanta, W. (2004). Women in the newsroom: Influences of female editors and reporters on the news agenda. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 81(1), 124-138. doi: 10.1177/107769900408100109.
- De Bruin, M. (2000). Gender, organizational and professional identities in journalism. *Journalism*, 1(2), 217-238. doi: 10.1177/146488490000100205.
- Desmond, R., & Danilewicz, A. (2010). Women are on, but not in, the news: Gender roles in local television news. *Sex Roles*, 62(11-12), 822-829. doi: 10.1007/s11199-009-9686-5.
- De Swert, K., & Wouters, R. (2011). The coverage of China in Belgian television news: a case study on the impact of foreign correspondents

- on news content. *Chinese Journal of Communication*, 4(3), 331-347.
doi: 10.1080/17544750.2011.594561.
- Deuze, M. (2002). National news cultures: A comparison of Dutch, German, British, Australian, and US journalists. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 79(1), 134-149. doi: 10.1177/107769900207900110.
- Everaert, H., & van Peet, A. (2006). Kwalitatief en kwantitatief onderzoek. *Kenniskring Gedragsproblemen in de Onderwijspraktijk Publicatie*, 11, 2-50.
- Evers, J.C. (2007). *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde*. Den Haag: Lemma.
- Foucault, M. (1980). *Power/knowledge: Selected interviews and other writings*. New York: Pantheon.
- Franks, S. (2013). *Woman and journalism*. Londen: I.B. Tauris.
- Gans, H. J. (1979). *Deciding what's news: A study of CBS evening news, NBC nightly news, Newsweek, and Time*. Evanston: Northwestern University Press.
- Gauntlett, D. (2008). *Media, gender and identity: An introduction*. Oxon: Routledge.
- Gilbert, N. (Ed.). (2008). *Researching social life*. Londen: Sage.
- Gitlin, T. (1980). *The whole world is watching: Mass media in the making and unmaking of the new left*. Berkeley: University of California Press.
- Glasser, T. L. (1992). Professionalism and the derision of diversity: The case of the education of journalists. *Journal of Communication* 42(2), 131-140.
doi: 10.1111/j.1460-2466.1992.tb00785.x.
- Gourley, C. (2007). *War, women, and the news: How female journalists won the battle to cover world war II*. New York: Simon & Schuster.
- Hamberg, K., & Johansson, E. (1999). Practitioner, researcher, and gender conflict in a qualitative Study. *Qualitative Health Research*, 9(4), 455-467.
doi: 10.1177/10497329912912199.
- Hamilton, J. T. (2010). The (many) markets for international news: How news from abroad sells at home. *Journalism Studies*, 11(5), 650-666.
doi:10.1080/1461670X.2010.502789.
- Hamilton, J. M., & Jenner, E. (2004). Redefining foreign correspondence. *Journalism*, 5(3), 301-321. doi: 10.1177/1464884904044938.
- Hamilton, M. J. & Lawrence, R. G. (2010). Foreign correspondence. *Journalism Studies*, 11(5), 630-633. doi:10.1080/1461670X.2010.502787.
- Hanitzsch, T., & Wahl-Jorgensen, K. (2009). *The Handbook of Journalism Studies*.

- New York: Routledge.
- Hannerz, U. (2012). *Foreign news: exploring the world of foreign correspondents*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Haslanger, S. (2000). Gender and race:(what) are they?(What) do we want them to be?. *Noûs*, 34(1), 31-55. doi: 10.1111/0029-4624.00201.
- Hendriks, A. (1993). Discriminatie in de gezondheidszorg: een reële zorg? *Tijdschrift voor Gezondheidsrecht*, 17(5), 76-85. doi: 0.1007/BF03055648.
- Hermans, M. (2002). *Intersectionaliteit: Een uitnodiging tot inclusief denken over gender, etniciteit, discriminatie en beeldvorming*. Den Haag: E-Quality Matters.
- Hess, S. (1996). *International news and foreign correspondents*. Washington: Brookings Institution Press.
- Hess, S. (1981). *Washington reporters*. Washington: Brookings Institution Press.
- Huey, L., & Berndt, E. (2008). 'You've gotta learn how to play the game': Homeless women's use of gender performance as a tool for preventing victimization. *The Sociological Review*, 56(2), 177-194. doi: 10.1111/j.1467-954X.2008.00783.x.
- Hulshof, M. (2013). *Leren interviewen* (6de druk). Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Kester, B. (2010). The Art of Balancing. Foreign Correspondence in Non-Democratic Countries: The Russian Case. *International Communication Gazette*, 72(1), 51-69. doi: 10.1177/1748048509350338.
- Kim, S. T., & Weaver, D. H. (2003). Reporting on Globalization A Comparative Analysis of Sourcing Patterns in Five Countries' Newspapers. *Gazette*, 65(2), 121-144. doi: 10.1177/0016549203065002002.
- Kleemans, E. R., Korf, D. & Staring, R. Kwalitatief onderzoek in de criminologie. *Tijdschrift voor criminologie*, 51(4), 1.
- Lemish, D. (2008). Gender representations in the media. *International Encyclopedia of Communication*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Macionis, J., & Plummer, K. (2008). *Sociology. A global introduction*. Essex: Pearson Education Limited.
- Mangun, K. (2011). Should she, or shouldn't she, pursue a career in journalism? *Journalism History*, 37(2), 66.
- Matloff, J. (2007). *Unspoken: Foreign Correspondents and sexual abuse*. Geraadpleegd op 5 juni 2014, van: http://www.cjr.org/on_the_job/unspoken.php.

- McLaren, S. (2013). Women reporting conflict: reflections on no woman's land: on the frontline with female reporters. *Feminist Media Studies*, (13)1, 164-170. doi: 10.1080/14680777.2013.761775.
- McNair, B. (2010). *Journalists in film: heroes and villains*. Oxford: Oxford University Press.
- Mead, M. (1935). *Sex and temperament in three primitive societies*. Londen: Harper Collins.
- Pedelty, M. (1997). The marginal majority: Women war correspondents in the Salvadoran Press Corps Association (SPCA). *Critical Studies in Media Communication*, 14(1), 49-76. doi: 10.1177/1464884905054062.
- Prentoulis, M., Tumber, H., & Webster, F. (2005). Finding Space: Women Reporters at War. *Feminist Media Studies*, 5(3), 374-377. doi: 10.1080/14680770500271610.
- Rhee, J. W. (1997). Strategy and issue frames in election campaign coverage: A social cognitive account of framing effects. *Journal of Communication*, 47(3), 26-48. doi: 10.1111/j.1460-2466.1997.tb02715.x
- Robinson, G. J. (2005). *Gender, journalism and equality*. Cresskill: Hampton Press.
- Ross, K. (2007). The journalist, the housewife, the citizen and the press. Women and men as sources in local news narratives. *Journalism*, 8(4), 449-473. doi: 10.1177/1464884907078659.
- Ross, K. (2010). Women at work: journalism as en-gendered practice. *Journalism Studies*. (2)4, 531-544. doi: 10.1080/14616700120086404.
- Ross, K., & Carter, C. (2011). Women and news: A long and winding road. *Media, Culture & Society*, 33(8), 1148-1165. doi: 10.1177/0163443711418272.
- Ryan, M. (2012). Interpreters of violence: novels and memoirs about female journalists of the Vietnam War. *International Journal of the Humanities*, 24, 1-13.
- Sell, I. M. (2004). Third gender: a qualitative study of the experience of individuals who identify as being neither man nor woman. *The Psychotherapy Patient*, 13(1-2), 131-145. doi: 10.1300/J358v13n01_06.
- Shoemaker, P. J., & Reese, S. D. (2013). *Mediating the Message: A Media Sociology Perspective*. New York: Routledge.
- Slier, P. (2013). *Women in warzones: an added risk?* Geraadpleegd op 4 april 2014, op: <http://themediainline.co.za/2013/03/women-in-warzones-an-added-risk>.

- Susman, T. (2012). *No woman's land: On the frontlines with female reporters*. Londen: International News Safety Institute.
- Stein, M. L. (1993). Revamping journalism education. *Editor & Publisher*, 126(35), 12-14.
- Steiner, L. (2005). The 'gender matters' debate in journalism. In Allan, S., *Journalism: Critical Issues* (pp 42-47) (2^e druk). Berkshire: Open University Press.
- Steiner, L. (2012). Failed theories: Explaining gender difference in journalism. *Review of Communication*, 12(3), 201-223. doi: 10.1080/15358593.2012.666559.
- Strauss, A.L. (1987). *Qualitative analysis for social scientists*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Swanborn, P. G. (2004). Kwalitatief onderzoek en exploratie. *Kwalon*, 26(2), 7-13.
- Tongco, M. D. C. (2007). Purposive sampling as a tool for informant selection. *Ethnobotany Research & Applications*, (5), 147-158. doi: 10125/227.
- Tumber, H. (2006). The fear of living dangerously: Journalists who report on conflict. *International relations*, 20(4), 439-451. doi: 10.1177/0047117806069405.
- Van Zoonen, L. (2004). *Media, cultuur & burgerschap: een inleiding*. Amsterdam/Het Spinhuis.
- Van Zoonen, L. (1998). One of the Girls? The changing gender of journalism. In C. Carter, G. Branston and S. Allan (ed.). *News, Gender and Power* (pp. 33-46). London en New York: Routledge.
- Volz, Y. Z., & Lee, F. L. (2013). What does it take for women journalists to gain professional recognition? Gender disparities among Pulitzer prize winners, 1917-2010. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 90(2), 248-266. doi: 10.1177/1077699013482908.
- Wallis, R., & Baran, S. (1990). *The known world of broadcast news*. Londen: Routledge.
- Weaver, D. H., & Wilhoit, G. C. (1996). *The American journalist in the 1990s: US news people at the end of an era*. New York: Psychology Press.
- West, C., & Zimmerman, D. H. (1987). Doing gender. *Gender and society*, 1(2), 125-151. doi:10.1177/0891243287001002002.
- Wester, F. (1984). *De gefundeerde theoriebenadering. Een strategie voor kwalitatief onderzoek*. Nijmegen: Dissertatie Katholieke Universiteit Nijmegen.
- Williams, K. (2011). *International journalism*. Londen: Sage.

- Wu, H. D., & Hamilton, J. M. (2004). US foreign correspondents. Changes and continuity at the turn of the century. *International Communication Gazette*, 66(6), 517-532. doi: 10.1177/0016549204047574.
- Zelizer, B. (2004). *Taking journalism seriously: News and the academy*. Londen: Sage.
- Zoch, L. M. & VonSlyke Turk, J. (1998). Women making news: Gender as a variable in source selection and use. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 75(4), 762-775. doi: 10.1177/107769909807500410.

Bijlage A: Topiclist

1. Persoonlijk

Kunt u allereerst iets over u zelf vertellen? Werk (loopbaan en huidige werkgever), woonsituatie, waar houdt u zich in het dagelijks leven mee bezig?

2. Buitenlandjournalistiek

Algemeen

- > Aantal jaren werkzaam als buitenlandcorrespondent (komt in loopbaan ook al naar voren waarschijnlijk)
- > Hoe te werk als buitenlandcorrespondent

Specifiek

- > Collega's (evt. man-vrouwverhouding)
- > Cultuur ander land (voor/nadelen met het doen van het werk? Als vrouw in ander land?)

- > Hoe ervaar je je werk als buitenlandcorrespondent (evt. in conflictgebied)
- > Persoonlijke ervaringen met het vrouw-zijn als buitenlandcorrespondent

3. Uitspraken

Franks (2013)

Afgelopen jaren kunnen vrouwelijke journalisten hun stem meer uiten via oorlogsverslaggeving. Het aantal vrouwelijke oorlogsverslaggevers is toegenomen. (Franks, 2013)

Door de opkomst van digitale media krijgen vrouwelijke journalisten meer kansen binnen de journalistiek. Vrouwen blijven zichzelf heruitvinden, onder andere via buitenlandcorrespondentie.

Aangezien journalistiek en media het politieke bewustzijn vormen, moeten vrouwelijke stemmen ook gehoord worden.

Slier (2013)

Vrouwen kunnen hun verschil in gender meenemen om een bredere dimensie te bieden aan oorlogsverslaggeving.

Chamber, Steiner & Fleming (2004)

Vrouwelijke verslaggevers hebben de neiging zich binnen hun werk meer te richten op kwesites die te maken hebben met het leven van vrouwen. Ze richten zich meer op een human interestkant van het verhaal.

Volz en Lee (2013)

Er is sprake van genderongelijkheid in het journalistieke werkveld. Vrouwen blijven een minderheid.

Historische ontwikkelingen hebben nog steeds invloed op de erkenning die vrouwen al dan niet krijgen.

Ross & Carter (2011)

Mannelijke waarden spelen mee bij nieuwsselectie. Man=rationeel en sterk. Vrouw=intuïtief, zwak en gepassioneerd.

Doucet (2013)

“Vrouwelijke buitenlandcorrespondenten kunnen een nieuw type gender, namelijk ‘de derde gender’ aannemen en opereren buiten de gebaande

paden.

Matloff (2007)

Vrouwelijke verslaggevers zijn regelmatig het doelwit van ongewenste intimiteiten. Hierbij gaat het om plekken waar geen wetten gelden en waar de strijd wordt gevoerd met geweren.

Als er iets gebeurd op het gebied van ongewenste intimiteiten, verzwijgen vrouwen dit omdat ze juist onderdeel van een machocultuur willen uitmaken. (Dit komt vaker voor in conflictgebieden).

Mangun (2011)

Het journalistieke werkveld wordt nog steeds door mannen gedomineerd.

4. Afsluiting